

Archeologienota

Pelt, N74 Bufferzone - Saskesweg Lommel (aanpassing)

Deel 1: Verslag van Resultaten

Titel
Archeologienota Pelt, N74 Bufferzone - Saskesweg Lommel (aanpassing).
Deel 1: Verslag van Resultaten

Auteur
Alice-Jan Hellinx

Erkende archeoloog
BAAC Vlaanderen bvba
OE/ERK/Archeoloog/2015/00020

BAAC-Projectnummer
2024-0405

Plaats en datum
Evergem, 2 april 2024

Reeks en nummer
BAAC Vlaanderen Rapport 2765
ISSN 2033-6896

Wettelijk depot
KBR

Inhoud

1	Beschrijvend gedeelte	1
1.1	<i>Administratieve gegevens</i>	<i>1</i>
1.2	<i>Juridisch kader en onderzoektraject</i>	<i>4</i>
1.3	<i>Aanleiding</i>	<i>4</i>
1.4	<i>Archeologische voorkennis/voorgeschiedenis.....</i>	<i>5</i>
1.5	<i>Huidige situatie en geplande werken</i>	<i>5</i>
1.5.1	<i>Huidige situatie</i>	<i>5</i>
1.5.2	<i>Geplande werken en bodemingrepen.....</i>	<i>6</i>
1.6	<i>Randvoorwaarden</i>	<i>12</i>
2	Bureauonderzoek	13
2.1	<i>Werkwijze en strategie</i>	<i>13</i>
2.1.1	<i>Onderzoeksdoelstelling.....</i>	<i>13</i>
2.1.2	<i>Onderzoeksvragen.....</i>	<i>13</i>
2.1.3	<i>Methoden en technieken</i>	<i>13</i>
2.2	<i>Assessment</i>	<i>15</i>
2.2.1	<i>Landschappelijk kader.....</i>	<i>15</i>
2.2.2	<i>Historisch kader.....</i>	<i>25</i>
2.2.3	<i>Cartografische bronnen</i>	<i>26</i>
2.2.4	<i>Orthofotografische bronnen</i>	<i>30</i>
2.2.5	<i>Archeologisch kader</i>	<i>33</i>
2.3	<i>Synthese onderzoeksresultaten</i>	<i>37</i>
2.3.1	<i>Datering en interpretatie onderzoeksterrein</i>	<i>37</i>
2.3.2	<i>Archeologische verwachting</i>	<i>37</i>
2.3.3	<i>Syntheseplan</i>	<i>38</i>
2.4	<i>Besluit</i>	<i>40</i>
2.4.1	<i>Potentieel op kennisvermeerdering.....</i>	<i>40</i>
2.4.2	<i>Afweging noodzaak verder vooronderzoek.....</i>	<i>41</i>
3	Samenvatting.....	42
4	Lijsten	43
4.1	<i>Figurenlijst</i>	<i>43</i>
4.2	<i>Plannenlijst</i>	<i>43</i>
4.3	<i>Tabellenlijst.....</i>	<i>44</i>
5	Bibliografie.....	45
6	Bijlagen.....	46

1 Beschrijvend gedeelte

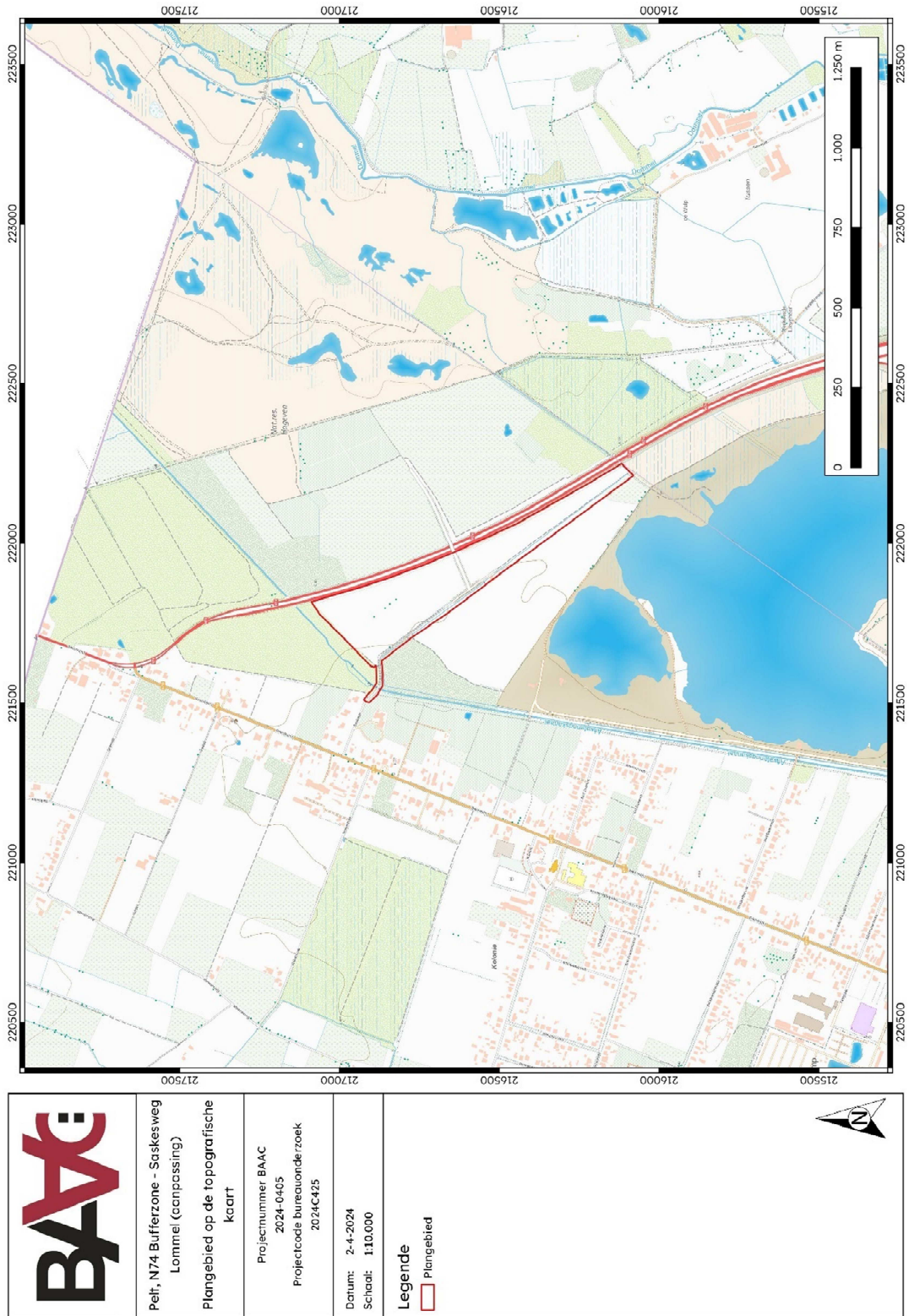
1.1 Administratieve gegevens

Naam site	Pelt, N74 Bufferzone - Saskesweg Lommel (aanpassing)		
Ligging	Saskesdreef zonder nummer, gemeente Lommel, provincie Limburg		
Kadaster	Gemeente Lommel, Afdeling 5, Sectie B, Percelen 10A6, 1520b3, 1520c2, 1520d2, 1520n2, 1520s2, 1520z2 en 1528l2		
Coördinaten	Noordwest:	x: 221501,47	y: 217088,53
	Noordoost:	x: 222248,82	y: 217088,53
	Zuidwest:	x: 221501,47	y: 216079,55
	Zuidoost:	x: 222248,82	y: 216079,55
Oppervlakte plangebied	Ca. 143.450 m ²		
Oppervlakte geplande ingrepen	Ca. 6.000 m ²		
Kartering gewestplan	Bufferzones (0600) en ontginningsgebieden (1200)		
Projectnummer BAAC Vlaanderen	2024-0405		
Bureauonderzoek	Projectcode	2024C425	
	Erkende archeoloog	BAAC Vlaanderen bvba (Erkenningsnummer: OE/ERK/Archeoloog/2015/00020)	
	Betrokken actoren	Alice-Jan Hellinx (archeoloog)	
	Betrokken derden	/	

Alle in dit document gebruikte plannen zijn afkomstig uit de catalogus van Geopunt Vlaanderen¹ of het portaal Databank Ondergrond Vlaanderen², tenzij anders vermeld.

¹ GEOPUNT VLAANDEREN 2024 – administratief, historisch, orthofotografisch

² DATABANK ONDERGROND VLAANDEREN 2024 – geografisch

Plan 1: Plangebied op topografische kaart (digitaal; 1:10.000; 02/04/2024).

Plan 2: Plangebied op kadastrale kaart (GRB) (digitaal; 1:250; 02/04/2024).

1.2 Juridisch kader en onderzoektraject

In het kader van het Onroerenderfgoeddecreet (decreet van de Vlaamse Regering 12 juli 2013) en het Onroerenderfgoedbesluit van de Vlaamse Regering van 16 mei 2014, is de eigenaar en gebruiker van gronden waarop zich archeologische waarden bevinden, verplicht deze waarden te behoeden en beschermen voor beschadiging en vernieling. Dit kan door behoud *in situ*, als de waarden ingepast kunnen worden in de plannen, of *ex situ*, wanneer de waarden onomkeerbaar vernietigd worden. Het doel van de archeologienota is dat er mogelijkheden gezocht worden om *in situ* behoud te bewerkstelligen of, indien dit niet kan, het formuleren van maatregelen voor vervolgonderzoek waarbij het erfgoed *ex situ* wordt behouden.

Om vast te stellen of bij werkzaamheden archeologische waarden zullen worden vernietigd, is een archeologisch onderzoek nodig. In eerste instantie wordt een **bureauonderzoek** uitgevoerd. Op basis van bekende gegevens van bodemkaarten, uit cartografische en andere historische bronnen en eventueel voorgaand onderzoek in de directe omgeving van het plangebied wordt een inschatting gemaakt van het archeologisch potentieel van het plangebied. Indien uit deze desktopanalyse blijkt dat er een kans is op het aantreffen van archeologische waarden binnen het plangebied, kan het aangewezen zijn de gaafheid van het bodemprofiel en de aanwezigheid van archeologische indicatoren te onderzoeken middels een landschappelijk bodemonderzoek, een veldkartering en/of een geofysisch onderzoek. Deze onderzoeken maken alle deel uit van het **vooronderzoek zonder ingreep in de bodem**. Indien op basis van de resultaten van alle nodige facetten van het vooronderzoek zonder ingreep in de bodem niet voldoende informatie verzameld kan worden om een onderbouwde uitspraak te doen aangaande de beslissing tot behoud *in situ*, vrijgave of opgraving van het terrein, moet in een volgende fase een vooronderzoek met ingreep in de bodem worden uitgevoerd.

Het doel van het eventueel **vooronderzoek met ingreep in de bodem** is een archeologische evaluatie van het terrein. Dit houdt in dat het archeologisch erfgoed opgespoord, geregistreerd, gedetermineerd en gewaardeerd wordt en dat de potentiële impact van de geplande werken op de archeologische resten wordt bepaald. De hiervoor aangewezen methoden zijn archeologische boringen, proefputten en/of proefsleuven. Onderdeel van de evaluatie is dat er mogelijkheden gezocht worden om een eventuele site *in situ* te behouden of, indien dit niet kan, het opstellen van een programma van maatregelen voor vervolgonderzoek (ruimtelijke afbakening, diepteligging, strategie, doorlooptijd, te voorziene natuurwetenschappelijke onderzoeken en conservatietechnieken, voorstel onderzoeksvragen) in de vorm van een opgraving. Het vooronderzoek is uitgevoerd conform de Code van Goede Praktijk 4.0.

1.3 Aanleiding

Naar aanleiding van een aanvraag bij een omgevingsvergunning voor stedenbouwkundige handelingen heeft BAAC Vlaanderen bvba een archeologienota opgemaakt. Op het terrein zal door de initiatiefnemer een zonnepark gerealiseerd worden. De geplande werken impliceren enkele bodemingrepen (waaronder de aanleg van rijen zonnepanelen, een onderhoudsweg, kabeltracés en infrastructuurwerken) die qua omvang een directe bedreiging kunnen betekenen voor potentieel aanwezig archeologisch erfgoed. Eens het archeologisch bodemarchief aangetast of vernield wordt, betekent dit een onomkeerbaar informatieverlies.

De totale oppervlakte van het plangebied *Pelt, N74 Bufferzone - Sakesweg Lommel* bedraagt ongeveer 14,3 hectare, de geplande bodemingrepen bedragen in totaal circa 6.000 m². Het plangebied valt buiten een beschermde archeologische site, ligt niet in een archeologisch vastgestelde zone en komt niet voor op de kaart met gebieden waarin geen archeologische

waarden (meer) te verwachten zijn (GGA, gebieden geen archeologie).³ Daarnaast werden voor het plangebied en de directe omgeving geen waarden voor ‘beschermd onroerend erfgoed’ opgenomen in het Geoportaal.

Aangezien het plangebied in bufferzones en ontginningsgebieden ligt en de totale oppervlakte van de bodemingreep 5.000 m² of meer bedraagt, is volgens het Onroerenderfgoeddecreet van 12 juli 2013 een archeologienota vereist. Deze archeologienota, waarvan akte genomen door het agentschap Onroerend Erfgoed, wordt bij de omgevingsvergunningsaanvraag gevoegd.

1.4 Archeologische voorkennis/voorgeschiedenis

De huidige archeologienota kadert in dezelfde aanvraag bij een omgevingsvergunning voor stedenbouwkundige handelingen als waarvoor een eerdere archeologienota (ID 29081⁴) werd opgemaakt. Hierin werd na het bureauonderzoek een laag archeologisch potentieel geconcludeerd, dit omwille van de beperkte impact van de geplande werken. Verder archeologisch onderzoek werd niet geadviseerd.

Na de aktename van de oorspronkelijke archeologienota werden echter enkele aanpassingen doorgevoerd aan de geplande ingrepen, waardoor de opmaak van een aangepaste archeologienota noodzakelijk is. Het voorliggende dossier is bijgevolg nagenoeg hetzelfde als de oorspronkelijke archeologienota (ID 29081). In alinea 1.5 zijn de aangepaste werken beschreven en deze zijn ook meegenomen naar de impactanalyse in alinea 2.4. Ten opzichte van de oorspronkelijke archeologienota is de afgebakende werfzone of het plangebied iets groter geworden, de oppervlakte van de geplande ingrepen bleef nagenoeg hetzelfde.

1.5 Huidige situatie en geplande werken

1.5.1 Huidige situatie

Het plangebied beslaat enkele percelen, gelegen tussen de Saskesweg in het westen en de Noord-Zuidverbinding (N74) in het oosten. Het terrein bestaat uit twee zones, eveneens gescheiden door een aftakking van de Saskesweg. De verharde Saskesweg zelf valt ook gedeeltelijk binnen de werfzone. De omgeving is zeer landelijk en het noordelijk deel van het plangebied zelf is in gebruik als akkerland. Het zuidelijk deel bestaat uit grasland. Langs de randen is enige begroeiing in de vorm van bomen op te merken. Binnen de grenzen van het plangebied zijn geen structuren aanwezig (Plan 3).

³ AGENTSCHAP ONROEREND ERFGOED 2024a

⁴ Hellinx 2024

Plan 3: Plangebied op de meest recente orthofoto uit 2023 (digitaal; 1:1; 02/04/2024).

1.5.2 Geplande werken en bodemingrepen

Algemeen

De opdrachtgever voorziet op het terrein de aanleg van een zonnepark. Hierbij worden eventueel in het plangebied aanwezige archeologische waarden mogelijk vernietigd. De aard en omvang van de ingrepen worden hieronder beschreven.

Bij de inrichting van dit zonnepark is het belangrijk om op te merken dat hierbij zo weinig mogelijk bodemingrepen gedaan worden. De betrokken gronden behouden hun functie en het huidige landgebruik, bijvoorbeeld landbouwgrond of grasland (Figuur 1). Specifiek voor dit projectgebied wordt de zone tussen en onder de panelen ingezaaid met een bloemenmengsel. Om de impact op de bodem voor de toekomstige landbouw zo klein mogelijk te houden, wordt bij de constructie van het zonnepark gebruik gemaakt van lichte machines. Daarbij gebeuren zo min mogelijk ingrepen om de grond zo weinig mogelijk aan te tasten of te compacteren.

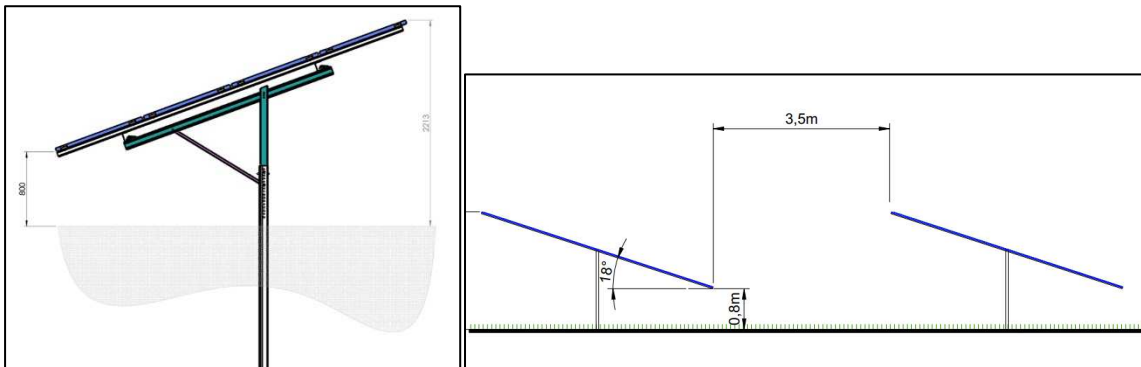

Figuur 1: Enkele voorbeelden ter indicatie van hoe de terreinen naast hun functie als zonnepark in gebruik blijven als landbouwgronden of grasland.⁵

Rijen met zonnepanelen

De ingreep die het meeste oppervlakte beslaat, is de aanleg van de rijen met zonnepanelen. Om de 3 tot 3,5 m wordt een rij met zonnepanelen in een zuid gerichte opstelling geplaatst. Deze panelen staan telkens op één paal die in de grond geheid of geschroefd wordt. De palen worden binnen de rijen ongeveer om de 4 m geplaatst, afhankelijk van de ondergrond en de windzone kan deze afstand verkleinen tot maximaal 2,3 m. Er zullen zo'n 3.395 heipalen voorzien worden, deze hebben een doorsnede van ongeveer 25 cm. Er kan uitgegaan worden van een diepte tot maximaal 2,5 m, de uiteindelijke inplantingsdiepte van de palen wordt pas tijdens de constructiefase beslist (Figuur 2). Een plan met alle inplantingen en een zicht op de rijen zonnepanelen is opgenomen in de bijlage.

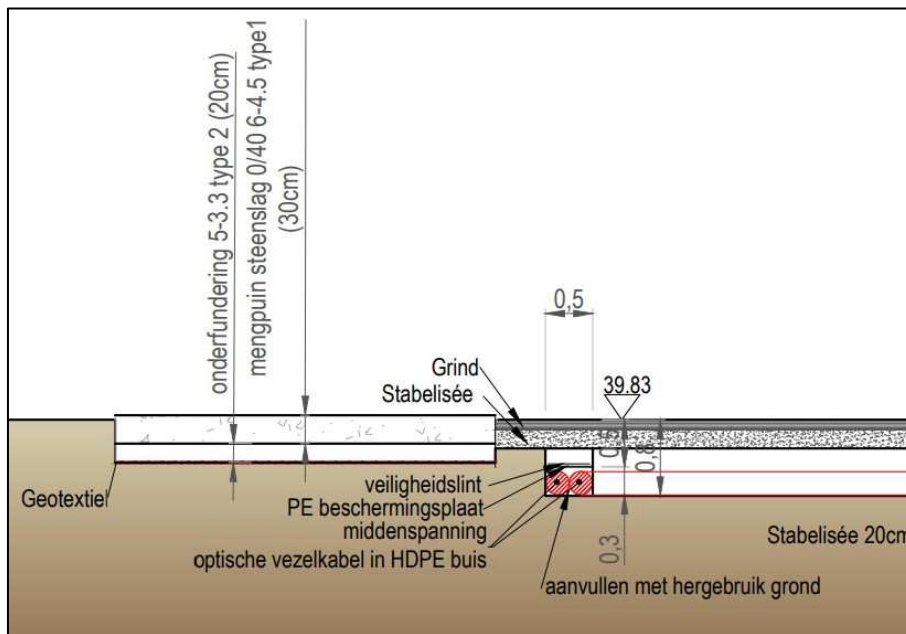
⁵ Informatie aangebracht door initiatiefnemer.

Figuur 2: Links; inplanting zonnepaneel op paal boven- en ondergronds. Rechts; inplanting van de verschillende rijen met panelen en het tussenliggende pad.⁶

Tussen de rijen zonnepanelen komen geen ondergrondse kabels, deze lopen onder de panelen. Op het uiteinde, ter hoogte van de weg, wordt een omvormer geplaatst. Vanaf dit punt gaan de kabels ondergronds, deze lopen naast of onder de weg. De opbouwdiepte van deze tracés bedraagt steeds ongeveer 80 cm, inclusief de bovenliggende aanvullingen met grond. Deze kabels liggen dus in smalle stroken, de breedte ervan is 50 cm (Figuur 3)

In dit project lopen alle kabels net naast het onderhoudspad (zie verder), hierop wordt geen verharding voorzien. De oppervlaktes van deze bijkomende sleuven bedragen in totaal 470 m² en 170 m². Tussen beide delen van het plangebied worden de kabels verbonden via een onderboring.

Figuur 3: Voorbeeld van de opbouw van de ondergrondse kabeltracés naast de weg. Deze zijn ongeveer 50 cm breed.⁷

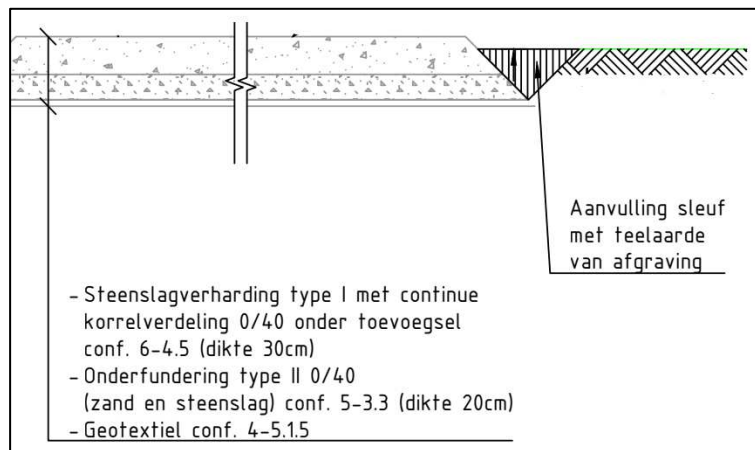
⁶ Informatie aangebracht door initiatiefnemer.

⁷ Informatie aangebracht door initiatiefnemer.

Onderhoudspad

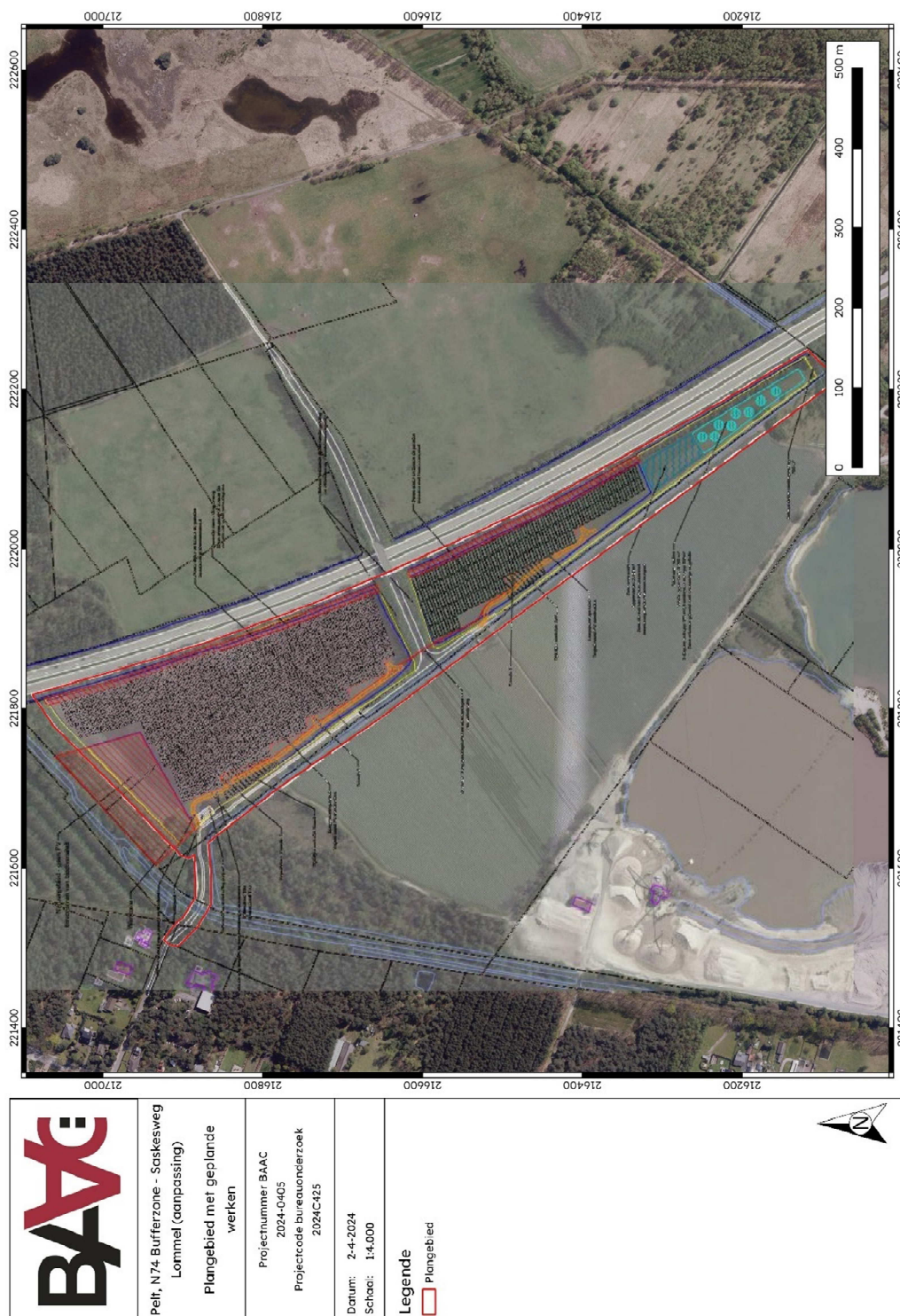
Langs de rijen wordt een onderhoudspad/brandweg voorzien. Deze is ongeveer 4 m breed en kent in totaal een oppervlakte van 1.500 m² in de noordelijke zone en 870 m² in de zuidelijke zone. Het onderhoudspad wordt aangelegd in halfverharding. De bodem wordt afgegraven tot op de harde ondergrond, hier wordt een laag geotextiel aangebracht. De opbouw daarop bedraagt 20 cm onderfundering en ongeveer 30 cm mengpuin steenslag. Van de totale hoogte zal ca. 10 cm boven het huidige maaiveld aangelegd worden (Figuur 4).

Rondom de hieronder vermelde cabines wordt eveneens een onderhoudspad van 1 m breed voorzien. De aarde die vrijkomt door onder andere het uitgraven van het pad, wordt ter plaatse gebruikt voor de nivellering van het terrein.

Figuur 4: Opbouw weg in steenslagverharding. De opbouw ervan bedraagt in totaal ongeveer 50 cm.⁸

⁸ Informatie aangebracht door initiatiefnemer.

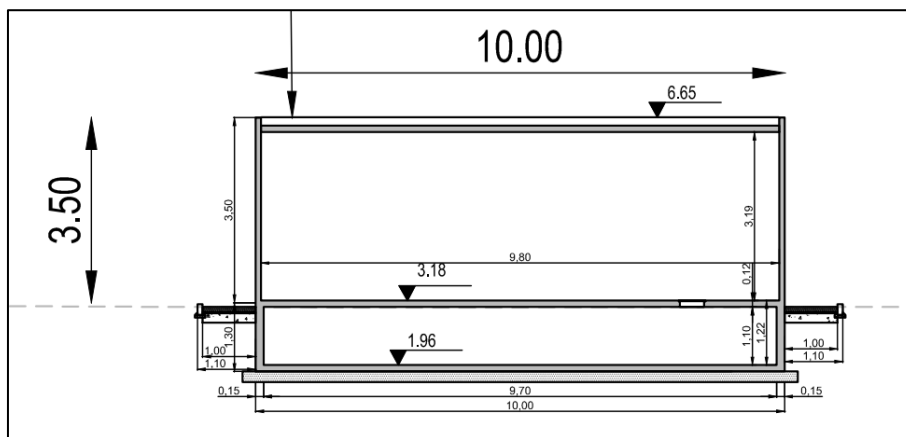
Plan 4: Plangebied met weergave van toekomstige inplanting⁹ (met rood is natuurgebied en bouwvrije zone langs N74, gearceerd is werfzone zonder bodemingrepen, oranje is de halfverharde weg, en lichtblauw zijn de moeraszone en poelen in het zuiden) op de meest recente orthofoto uit 2023 (digitaal; 1:1; 02/04/2024).

⁹ Plan angebracht door initiatiefnemer.

Infrastructuur en andere inplantingen

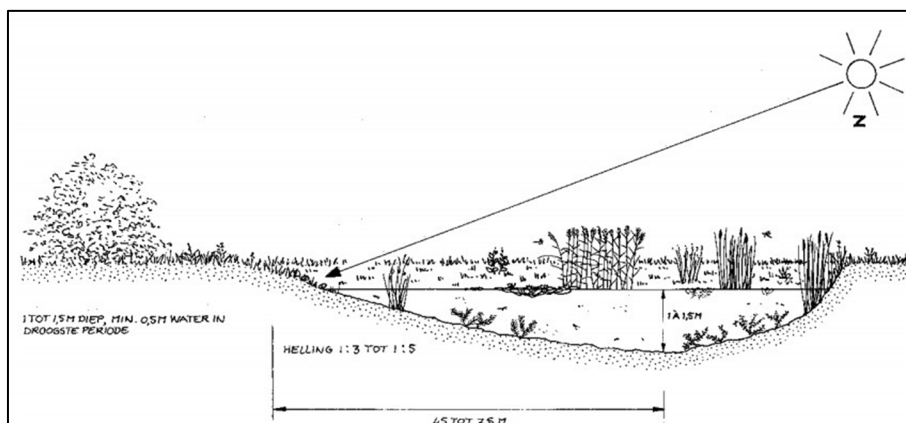
Rondom de percelen wordt een omheining met toegangspoort voorzien. Deze zal in totaal 1.960 m lang zijn, om de 2,5 m wordt een steunpaal in de grond geheid. Deze zullen tot een diepte van ongeveer 50 cm reiken.

Binnen het terrein worden drie transfo-cabines voorzien. Een daarvan bedraagt 30 m² en reikt in totaal 1,8 m onder het maaiveld (Figuur 5). De overige twee zijn iets kleiner, ze bedekken namelijk elk 18 m² en ze reiken maximaal 1,4 m diep. Rondom is telkens 1 m halfverharding voorzien.

Figuur 5: Doorsnede van de grootste cabine.¹⁰

Ten zuiden van de omheining, binnen perceel 1520s2, wordt een zone die nat kan blijven met poelen gecreëerd. Er zullen een moeraszone met kleine wadi (2.400 m²) en acht poelen aangelegd worden. De poelen bedragen elk maximaal 110 m². Zowel de dieptes als de graad van de helling zullen variëren, de diepte wordt voorzien tussen 0,5 en maximaal 1,5 m onder het maaiveld. Algemeen kan gesteld worden dat drie diepere plassen ingeplant zullen worden, de overige blijven eerder ondiep.

Figuur 6: Doorsnede van een poel. De dieptes ervan variëren tussen 0,5 en 1,5 m.¹¹

¹⁰ Informatie aangebracht door initiatiefnemer.

¹¹ Informatie aangebracht door initiatiefnemer.

Daarnaast zijn er ook delen van het terrein waar zeker geen ingrepen zullen plaatsvinden, het gaat onder andere om de natuurzone van 5.000 m² in het noorden waar biodiversiteit bevorderd wordt door de aanplant van struwelen of de bouwvrije zone langs de gewestweg. De tijdelijke werfzones bedragen 1.700 m² in het noorden en 1.200 m² in het zuiden. Aangezien de deze in opbouw met rijplaten aangelegd worden, zullen hier eveneens geen bodemingrepen gebeuren.

Langs de randen van het plangebied blijft de dichte randbegroeiing behouden, deze wordt zelfs nog iets uitgebreid door mantelzoomvegetatie. In het noorden wordt ten slotte een informatiepunt voorzien langs het hek.

Impactanalyse

Hieronder wordt een overzicht gegeven van de geplande werken en hun impactdiepte. Bij deze impactanalyse dient, ondanks de voorzichtige aanpak, rekening gehouden te worden met een buffer van 20 cm bovenop de geplande ingreep. Het is namelijk waarschijnlijk dat de ondergrond onmiddellijk onder de werken eveneens in enige mate geroerd zal worden bij de uitvoering ervan door de impact van werfverkeer, weersinvloeden, drukverschillen, verschil in waterhuishouding en dergelijke meer.

De uitgravingen zijn beperkt in omvang en vormen geen aaneensluitend geheel. De aanleg van de zonnepanelen omvat veruit de grootste oppervlakte, maar de impact ervan is beperkt tot verschillende kleine puntingrepen, die bovendien zeer verspreid liggen. Tussen de rijen zonnepanelen komen verder geen ondergrondse kabels.

De ondergrondse kabels lopen binnen dit project naast de weg. De opbouwdiepte bedraagt ongeveer 80 cm, de breedte van de smalle sleuven is 50 cm. Het onderhoudspad kent in totaal een oppervlakte van 2.400 m². De opbouw hiervan bedraagt ongeveer 40 cm onder het maaiveld. De impact van de cabines reikt weliswaar vrij diep, tot maximaal 1,8 m, maar deze ingrepen beperken zich in totaal tot 66 m² verspreid over drie locaties.

Vervolgens zullen ook de moeraszone met wadi en acht poelen voor enige verstoring zorgen. Op enkele diepere poelen (maximaal 1,5 m onder het maaiveld) na, blijven de ingrepen eerder oppervlakkig. Bovendien bedragen de individuele bodemingrepen steeds ongeveer 100 m² en liggen ze verspreid. Daarnaast zijn er ook zones waar geen geplande werken zullen plaatsvinden.

De ingrepen kennen dus enerzijds erg verspreide, kleine maar diepe ingrepen (individuele palen en de cabines) en anderzijds eerder ondiepe ingrepen, met iets grotere maar nog steeds beperkte oppervlaktes (pad, ondergrondse kabels en poelen). De uitgravingen zullen geen aansluitend geheel vormen. Bij de inrichting van dit zonnepark is het belangrijk om op te merken dat hier zo weinig mogelijk bodemingrepen gedaan worden. De betrokken gronden behouden hun functie en het huidige landgebruik. Om de impact op de bodem voor de toekomstige landbouw zo klein mogelijk te houden, wordt bij de constructie bovendien gebruik gemaakt van lichte machines.

1.6 Randvoorwaarden

Niet van toepassing.

2 Bureauonderzoek

2.1 Werkwijze en strategie

2.1.1 Onderzoeksdoelstelling

Een bureauonderzoek kadert binnen een archeologisch vooronderzoek zonder ingreep in de bodem. Het archeologisch vooronderzoek zonder ingreep in de bodem bereikt het doel van archeologisch vooronderzoek, het vaststellen van de aan- of afwezigheid van een archeologische vindplaats, zonder de mogelijk aanwezige archeologische resten wezenlijk aan te tasten. Het bureauonderzoek bereikt het doel van archeologisch vooronderzoek zonder ingreep in de bodem door de studie van gekende of ontsloten informatiebronnen.

2.1.2 Onderzoeksvragen

Volgende onderzoeksvragen zullen in dit bureauonderzoek behandeld worden:

- Wat zijn de gekende archeologische en historische gegevens en welke aanwijzingen bevatten de bestaande bronnen over het archeologische potentieel van het terrein?
- Wat is de impact van de geplande werken?
- Is er via archeologisch onderzoek of waarnemingen op aanpalende of nabijgelegen percelen reeds info beschikbaar over de dikte en de opbouw van het aanwezige bodemarchief?
- Zijn er archeologische waarden aanwezig binnen het onderzoeksterrein?

Indien er archeologische waarden aanwezig zijn binnen het onderzoeksterrein:

- Wat is de aard van deze waarden?
- Wat is de impact van de geplande bodemingrepen op deze waarden?

2.1.3 Methoden en technieken

Het doel van het bureauonderzoek is de formulering van een archeologische verwachting van de onderzoekslocatie. Deze verwachting wordt opgesteld op basis van gekende landschappelijke, geologische, archeologische, historische en geografische bronnen.

Een eerste stap bij het formuleren van een archeologische verwachting voor de onderzoekslocatie is deze te situeren binnen een breder landschappelijk kader. Hierbij wordt beroep gedaan op de gekende geografische en geologische bronnen en kaarten, afkomstig uit de catalogus van Geopunt Vlaanderen¹² of het portaal Databank Ondergrond Vlaanderen¹³, tenzij anders vermeld.

¹² GEOPUNT VLAANDEREN 2024 – administratief, historisch, orthofotografisch

¹³ DATABANK ONDERGROND VLAANDEREN 2024 – geografisch

Administratieve en geografische kaarten:

- GRB/kadasterkaart
- Topografische kaart
- Orthofoto
- Digitaal hoogtemodel
- Tertiairgeologische kaart
- Quartairgeologische kaart
- Bodemkaart

De basis van de desktopstudie bestaat verder uit een historische studie van de onderzoekslocatie en zijn directe omgeving. Hierbij wordt de gekende archeologische en historische vakliteratuur over de onmiddellijke omgeving van het plangebied geconsulteerd.

Een bijkomende belangrijke bron van informatie is het historisch kaartmateriaal (afkomstig uit de catalogus van Geopunt Vlaanderen¹⁴). Op basis van deze oude kaarten kan een beeld worden gegeven van de evolutie van de bebouwing in het plangebied door de eeuwen heen, maar met dien verstande dat de draad slechts kan opgepikt worden vanaf het moment dat de eerste kaarten voor het gebied verschenen. Bovendien is de afwezigheid van bebouwing op deze kaarten geen garantie dat er niets geweest is. In de beginperiode van de cartografie werden voornamelijk grotere nederzettingen en belangrijke bouwwerken zoals stadsomwallingen, kerken, kloosters en kastelen weergegeven en was er geen of weinig aandacht voor de burgerlijke architectuur. Het was vaak niet de bedoeling om de huizen in detail of juist weer te geven. Pas vanaf de 19de eeuw verschijnen de eerste gedetailleerde kadasterkaarten. Een concrete huisgeschiedenis is uit het cartografisch materiaal alleen niet af te leiden. De kaarten kunnen wel ondersteunend werken.

Volgende historische kaarten werden opgezocht en geanalyseerd:

- CAI-kaart¹⁵
- Frickxkaart
- Atlas der Buurtwegen
- Vandermaelenkaart
- Topografische kaart uit 1939
- Orthofoto uit 1979-1990

Er werden geen externe specialisten betrokken bij dit onderzoek en geen wetenschappelijke advisering ingewonnen bij derden.

¹⁴ GEOPUNT VLAANDEREN 2024 – administratief, historisch, orthofotografisch

¹⁵ CAI 2024

2.2 Assessment

In dit hoofdstuk wordt een overzicht gegeven van de beschikbare kennis inzake bodemkunde, geomorfologie, historie, cartografie en archeologie met betrekking tot het plangebied en omgeving. Deze informatie vormt de basis voor de archeologische verwachting van het onderzoeksgebied.

2.2.1 Landschappelijk kader

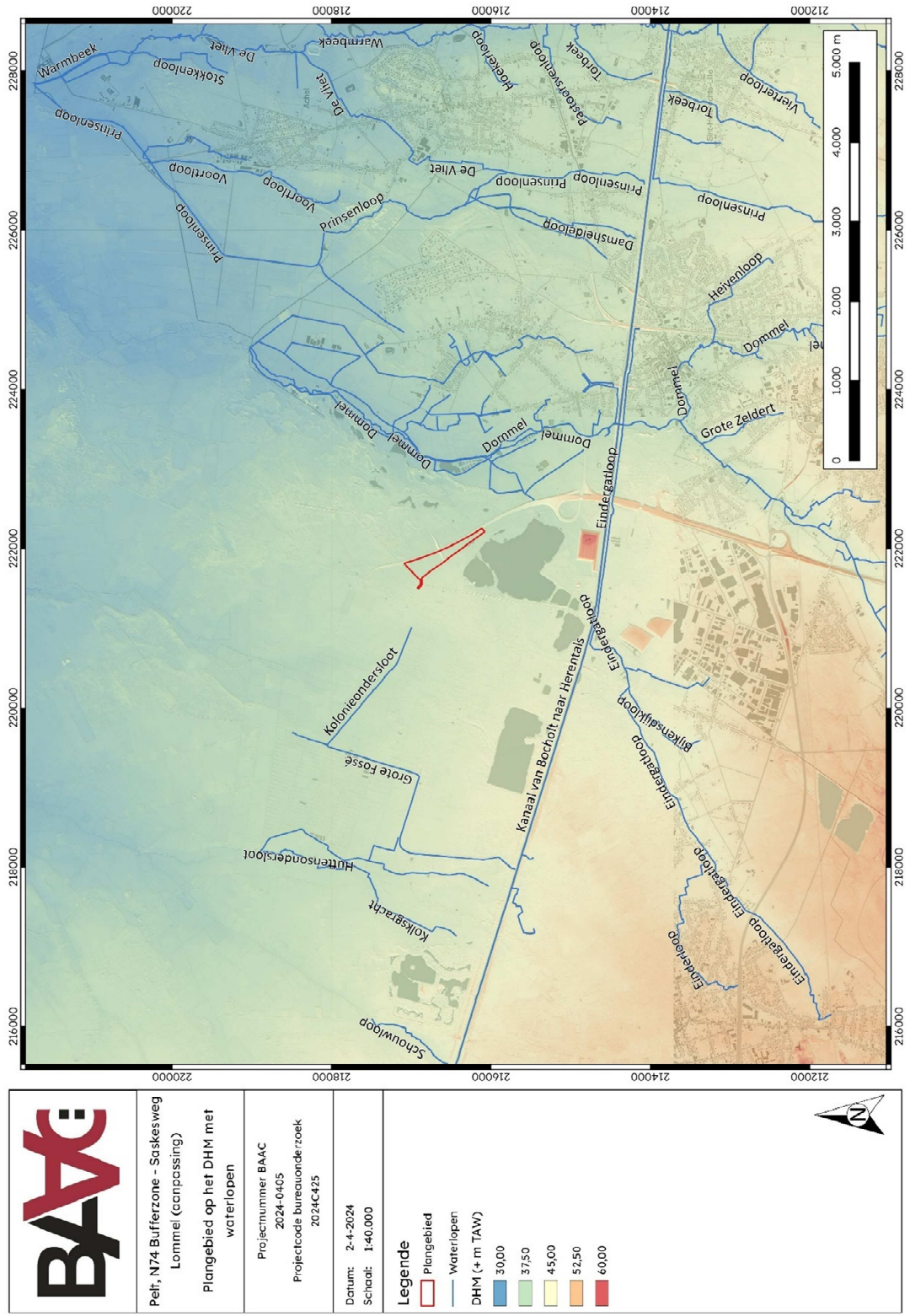
Topografische situering

De exacte locatie van het plangebied is weergegeven op Plan 1 en Plan 2. Het plangebied is gelegen tussen de Sakesweg in het westen en de Noord-Zuidverbinding (N74) in het oosten. De terreinen liggen op de grens tussen de gemeenten Pelt en Lommel. Het bestaat uit twee zones, eveneens gescheiden door een aftakking van de Sakesweg. De omgeving van het plangebied is zeer landelijk. In de nabije omgeving zijn voornamelijk akker- en graslanden, bossen en grote vijvers op te merken. Op iets grotere afstand zijn enkele straten met bewoning en aanpalende tuinen aanwezig.

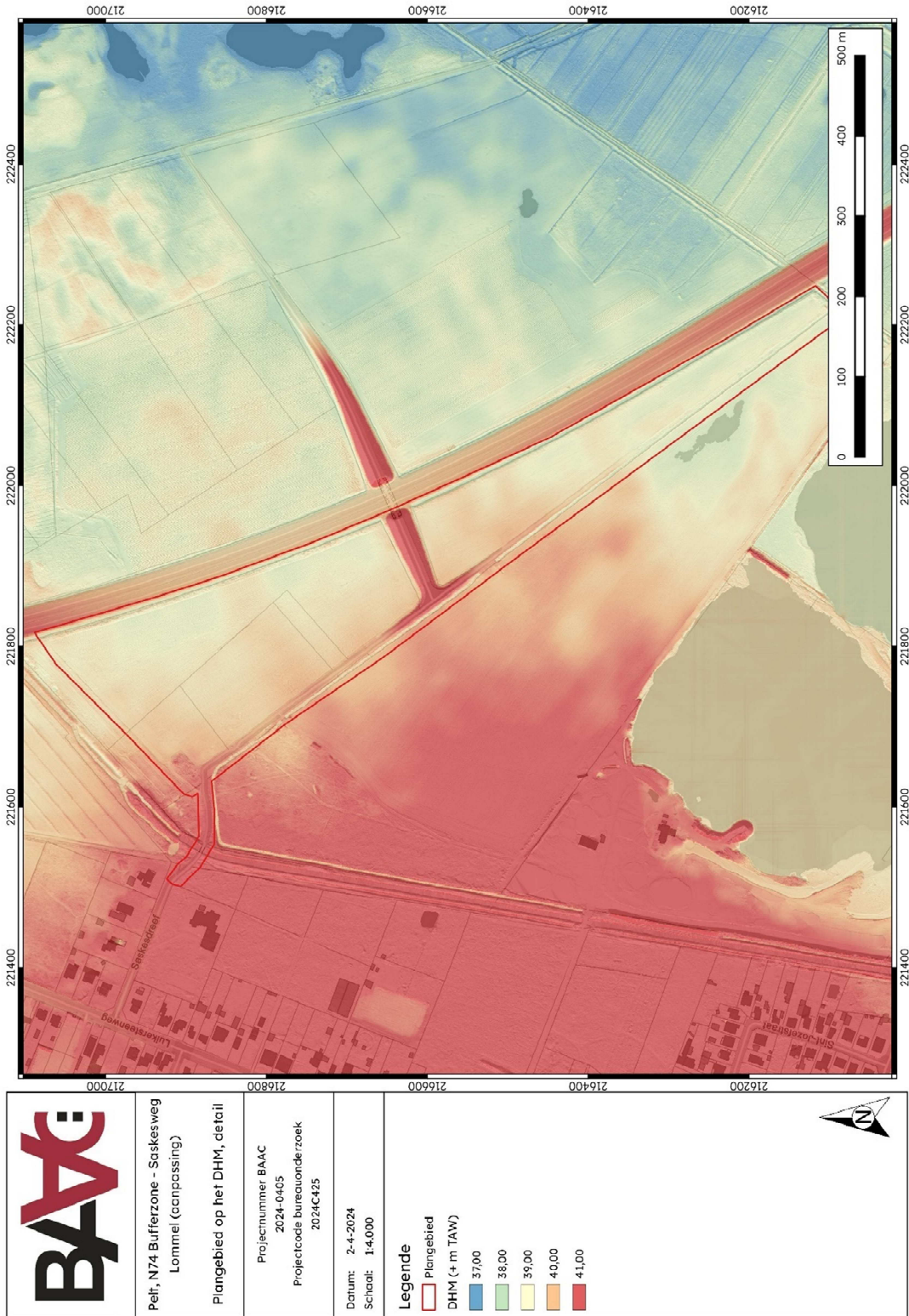
De omgeving rond het projectgebied bevindt zich volgens het Digitaal Hoogtemodel van Vlaanderen (DHM) tussen +30 en +60 m TAW (Plan 5). Ter hoogte van de waterlopen bevinden de hoogtewaarden zich iets lager. Het plangebied ligt aan de rand van het Kempisch plateau, op de overgang van het alluviale gebied ten noordoosten naar de hoger gelegen gebieden in het zuidwesten.

Binnen het terrein worden geen grote hoogteverschillen opgemerkt, het ligt op een hoogte van ongeveer +39 m TAW (Plan 6). Het plangebied ligt dwars op de helling die van zuidwest naar noordoost afloopt. De piek in het hoogteverloop komt overeen met de weg die het plangebied in twee deelt en iets hoger in het landschap ligt (Figuur 7).

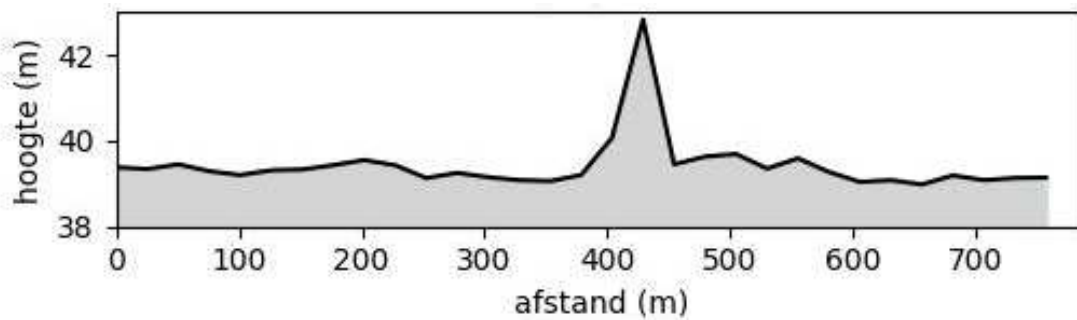
Hydrografisch behoort het projectgebied tot het Maasbekken. Ten oosten stroomt de Dommel met haar verschillende aftakkingen en ten westen mondt de Kolonie-ondersloot uit in de Grote Fossé. Vlakbij het plangebied liggen ook enkele naamloze grachten langs de wegen. Op enige afstand ten zuiden van het terrein ligt het Kanaal van Bocholt naar Herentals. Een opvallend rechtlijnige gracht doorheen het gebied is het Afwateringskanaal, deze mondt ten slotte uit in het kanaal.

Plan 5: Plangebied op het Digitaal Hoogtemodel van Vlaanderen (DHM) met waterwegen (digitaal; 1:1; 02/04/2024).

Plan 6: Plangebied op het DHM, detail (digitaal; 1:1; 02/04/2024).

Figuur 7: Hoogteverloop terrein van noordwest naar zuidoost.

Landschappelijke situering

In geomorfologisch opzicht ligt het plangebied op het **Kempisch of Kempens plateau**.¹⁶ Dit is een zuidoost-noordwest georiënteerd, hoger gelegen plateau dat zich bevindt in het noorden van de provincie Limburg en het noordoosten van de provincie Antwerpen. Het plateau helt zwak af in noordelijke richting. Het hoogste punt bevindt zich langs de zuidrand bij Zutendaal op +104 m TAW. Centraal ligt de hoogte van het maaiveld op ongeveer +75 m TAW en op het laagste punt bij Achel ligt het plateau nog tussen +30 en +35 m TAW.¹⁷

De basis van het quartair dek wordt gevormd door boven-pleistocene afzettingen van de Maas. Het sterk grindhoudende karakter van dit oude rivierterras heeft door zijn grotere weerstand en permeabiliteit het oppervlak beter tegen regressieve erosie en denudatie beschermd dan de zandige tertiairsubstraten uit de omgeving (zoals de Bolderiaanzanden of de zanden van Mol), waardoor een reliëfinversie heeft plaatsgevonden en het gebied hoger is komen te liggen. Het plateau is bedekt door een laag grof grind van 10 tot 15 m dik, waarin blokken voorkomen die soms meerdere ton wegen.¹⁸ De waterscheidingslijn tussen het Maas- en Scheldebekken loopt over het Kempisch Plateau, met de vlakte van de Grensmaas die zich heeft ingesneden ten oosten ervan en de Demervlakte (een zijrivier van de Schelde) ten zuidwesten ervan. Het plateau is niet vlak maar vertoont erosie- en accumulatiefenomenen op mesoschaal onder de vorm van rivierinsnijdingen en duinophoppingen.¹⁹

Het ontstaan van het Kempisch Plateau ligt in het boven-pleistoceen. Aanvankelijk ontstaat na het terugtrekken van de zee in het plioceen een noord-zuid georiënteerd riviersysteem dat consequent afwaterde op de kustlijn in het noorden. In het vroeg- en het begin van het midden-pleistoceen (tussen 1.000.000 en 700.000 jaar geleden) was de Rijn hier actief en deze zette de grove en grindhoudende Zanden van Bocholt en Lommel af. De Maas boog toen nog af naar het oosten bij Namen en mondde uit in de Rijn bij Aken.²⁰

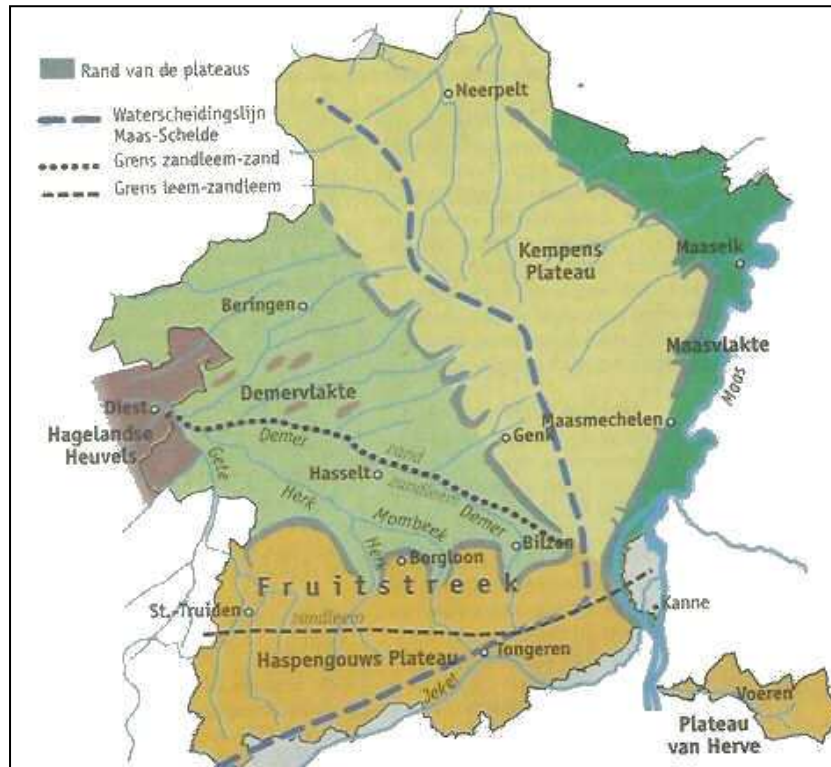
¹⁶ DE MOOR & MOSTAERT 1993

¹⁷ DENIS 1992

¹⁸ DENIS 1992

¹⁹ BEERTEN et al. 2006; PAULISSEN et al. 1983

²⁰ BEERTEN et al. 2006

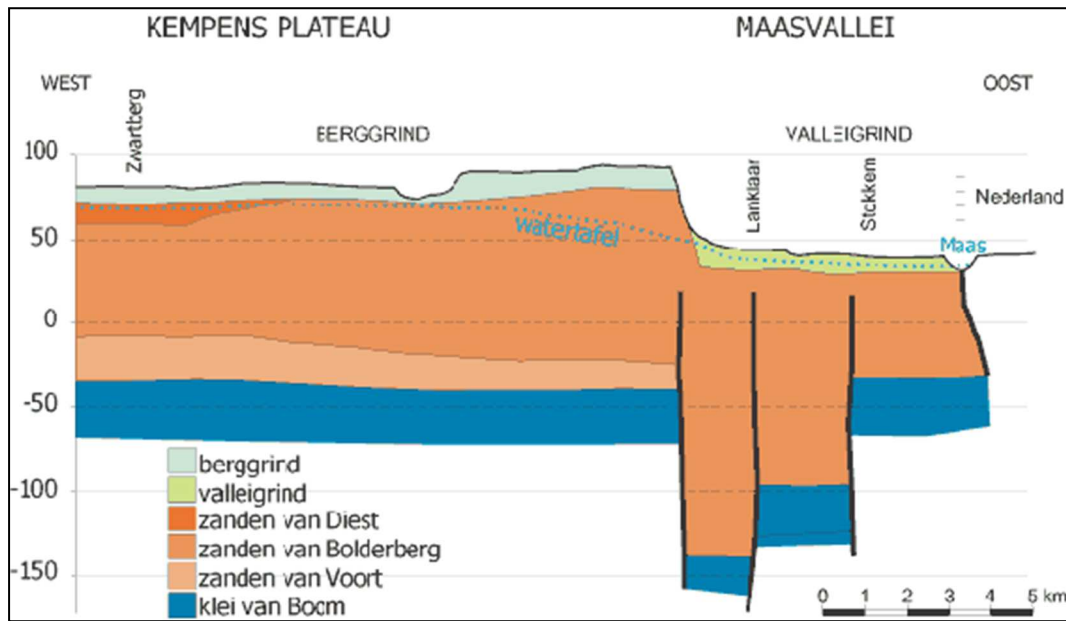
Figuur 8: Het Kempisch plateau in de provincie Limburg.²¹

Tijdens het midden-pleistoceen zorgde een tektonische verzakking in het mondingsgebied dat de Maas door haar eigen oevers brak en een meer zuidwestelijke bedding ging volgen. Ook de kustlijn kwam nu verder in het noordwesten te liggen. Grote hoeveelheden puin werden in de verwilderde rivierbedding aangevoerd vanuit de Vogezen en de Ardennen, twee laaggebergten die waren opgeheven tijdens de Alpiene orogenese. Zeker vanaf het elsteriaan (475.000- 410.000 BP) vond hier op grote schaal erosie van het gesteente plaats door vorstwerking, waardoor rotsen ging splijten. De brokstukken werden afgevoerd door de rivier en stroomafwaarts getransporteerd. De noordelijke laagvlakte raakte hierbij overstroomd en de benedenloop van de rivier werd door afname van het debiet geleidelijk aan opgevuld met dikke pakketten, bestaande uit grof zand en grind. Op deze manier werd een waaiervormige puinkegel gevormd. De Rijn werd hierdoor in noordelijke richting weggeduwd.

Na de elster-ijstijd zorgde een profielonthoofding er voor dat een deel van de bovenloop voortaan door de Moezel werd afgetapt. Het voedingsgebied van de Maas bevond zich voortaan enkel nog in de Ardennen. Als gevolg hiervan ging deze zich in de oostelijke helft van de puinkegel weer insnijden, waardoor verschillende terrassen werden gevormd. Tevens was het grove materiaal van de puinkegel resistenter tegen erosie dan de tertiaire zanden die er langs de westelijke rand omheen lagen. Door de zeespiegeldaling werden deze laatste vanaf het midden-pleistoceen aan een streng erosief regime onderworpen, waardoor een reliëfinversie ontstond en het Kempisch plateau werd gevormd.²²

²¹ Anon 2020

²² BEERTEN et al. 2006; BEERTEN et al. 2005

Figuur 9: Doorsnede door het Kempisch plateau en de Maasvallei van west naar oost.²³

Op relatief grote arealen komen continentale, niveo-eolische duinen uit het laat-weichseliaan voor (Formatie van Wildert), die de vroeg-pleistocene Rijnafzettingen en de midden-pleistocene Maassedimenten afdekken. Het gaat om geel tot geelgrijs, matig fijn, kwartshoudend, zwak lemig zand. Regelmatig zijn ze zwak gelamineerd en soms grindhoudend door vermenging met de onderliggende rivierafzettingen door cryoturbatie. Verder zijn ook stuifzanden opgestoven uit de valleien en deflatiekommen van het plateaugebied.²⁴ Meer bepaald tussen Hechtel en Lommel en bij Gruitrode komen uitgebreide duincomplexen voor. Een aantal van deze duinen heeft een uitgesproken paraboolvorm. Continentale duinvelden dringen ook noordwaarts het plateau binnen bij Retie, Mol, Balen en ten noorden van Beringen.²⁵

Paleogeen en neogeen (tertiair)²⁶

De nabije omgeving van het plangebied wordt gekenmerkt door afzettingen van de Formatie van Mol (MI; Plan 7). Deze afzettingen bestaan uit grof, wit kwartszand met lignietlagen.

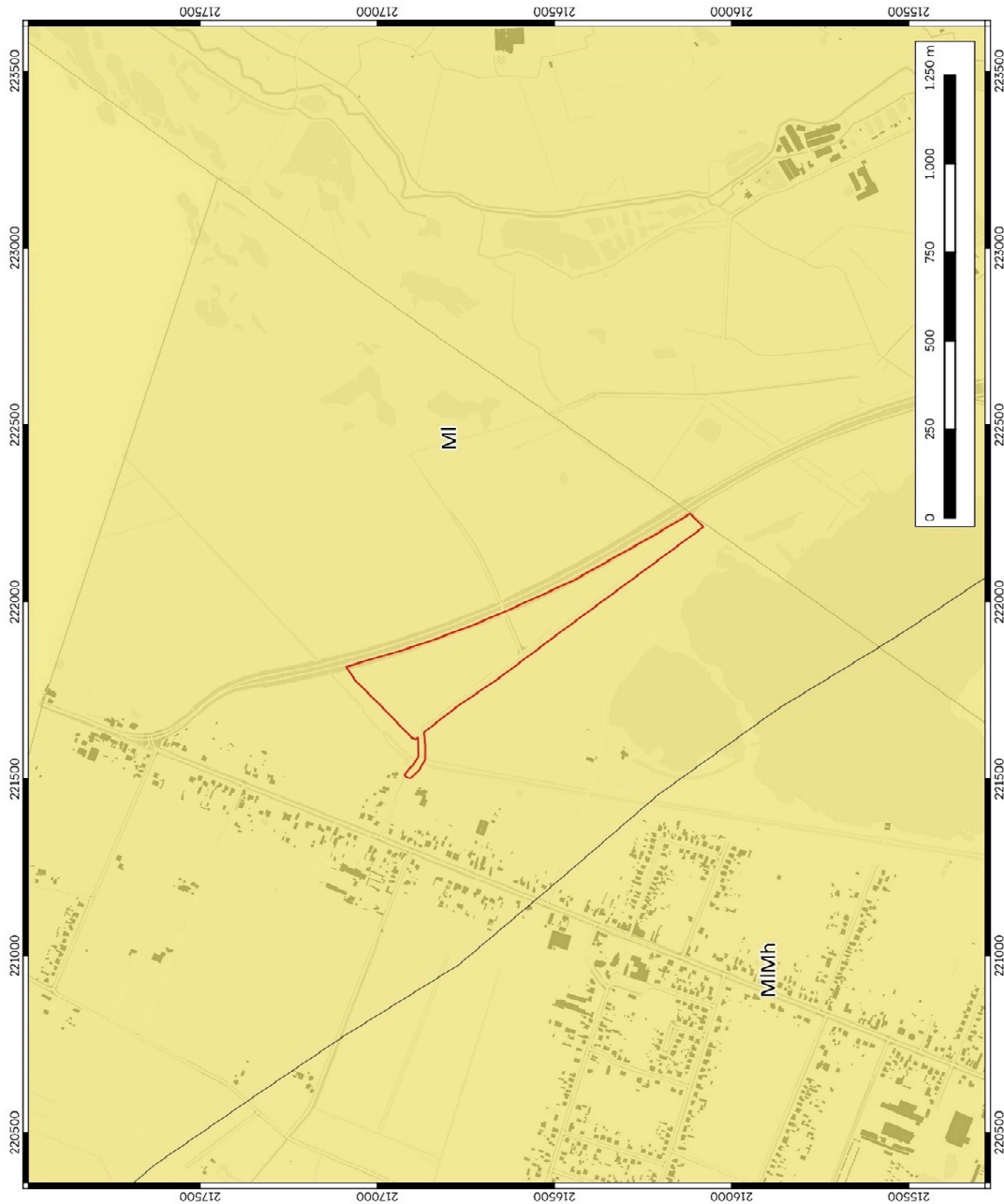
De formatie is opgebouwd uit door rivieren en in lagunes afgezet zand uit het late plioceen en het vroege pleistoceen. De zanden hebben een dikte van maximaal 70 meter nabij de Roerdalslenk; in de buurt van de gemeente Mol is de dikte maximaal 40 meter alvorens verder te verdunnen naar het westen toe. De zanden zijn grotendeels grof tot middelfijn, wit gekleurd, heel zuiver kwartszand.

²³ Anon 2020

²⁴ BAEYENS 1977; BEERTEN et al. 2006

²⁵ DENIS 1992

²⁶ JACOBS & DE CEUKELAIRE 2002

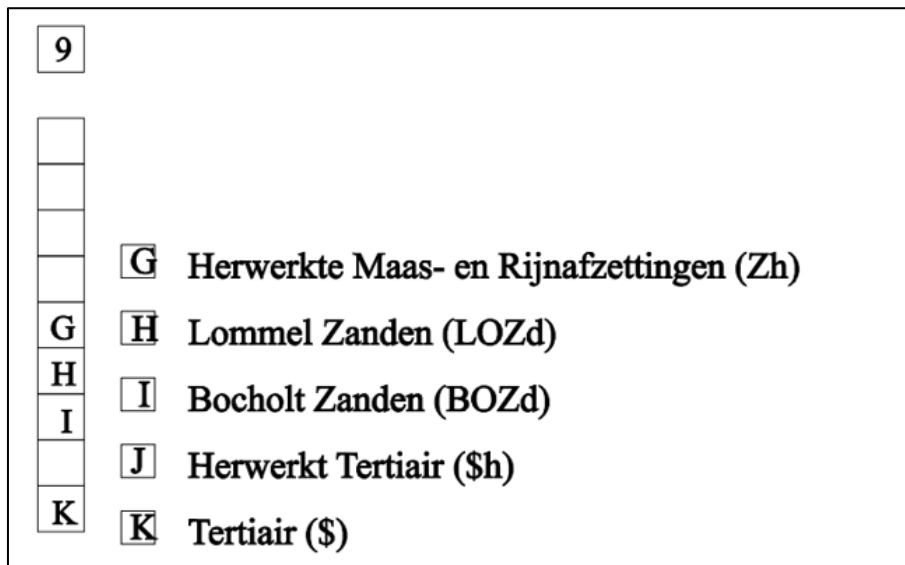

	Pelt. N74 Bufferzone - Sakskesweg Lommel (compassing)	Projectnummer BAAC 2024-0405 Projectcode bureauonderzoek 2024C425	Datum: 2-4-2024 Schaal: 1:10.000	Legende Plangebied Territair F. Mcl L. Maathelde	
	Plangebied op de tertiairgeologische kaart				

Plan 7: Plangebied op de tertiairgeologische kaart (digitaal; 1:50.000; 02/04/2024).

Plan 8: Plangebied op de quartairgeologische kaart (digitaal; 1:50.000; 02/04/2024).

Figuur 10: Kenmerken van de quartairgeologische kaart betreffende het plangebied.²⁷

Quartair

Op de quartairgeologische kaart 1:50.000 is het plangebied gekarteerd als type 9 (Plan 8). De beschrijving van de verschillende lithologische eenheden hieronder gebeurt van boven naar onder, of van jong naar oud.

Bovenaan bevinden zich herwerkte Maas- en Rijnafzettingen, daaronder volgen de Lommel en Bocholt Zanden. Beide werden fluviatiel en organogeen afgezet tijdens het vroeg- tot midden-pleistoceen. De Lommel Zanden bestaan uit goed gesorteerd, geel en geelbruin, matig grof zand met lokaal grindbijmenging. Dit geheel ligt bovenop de tertiaire sequentie.

Bodem

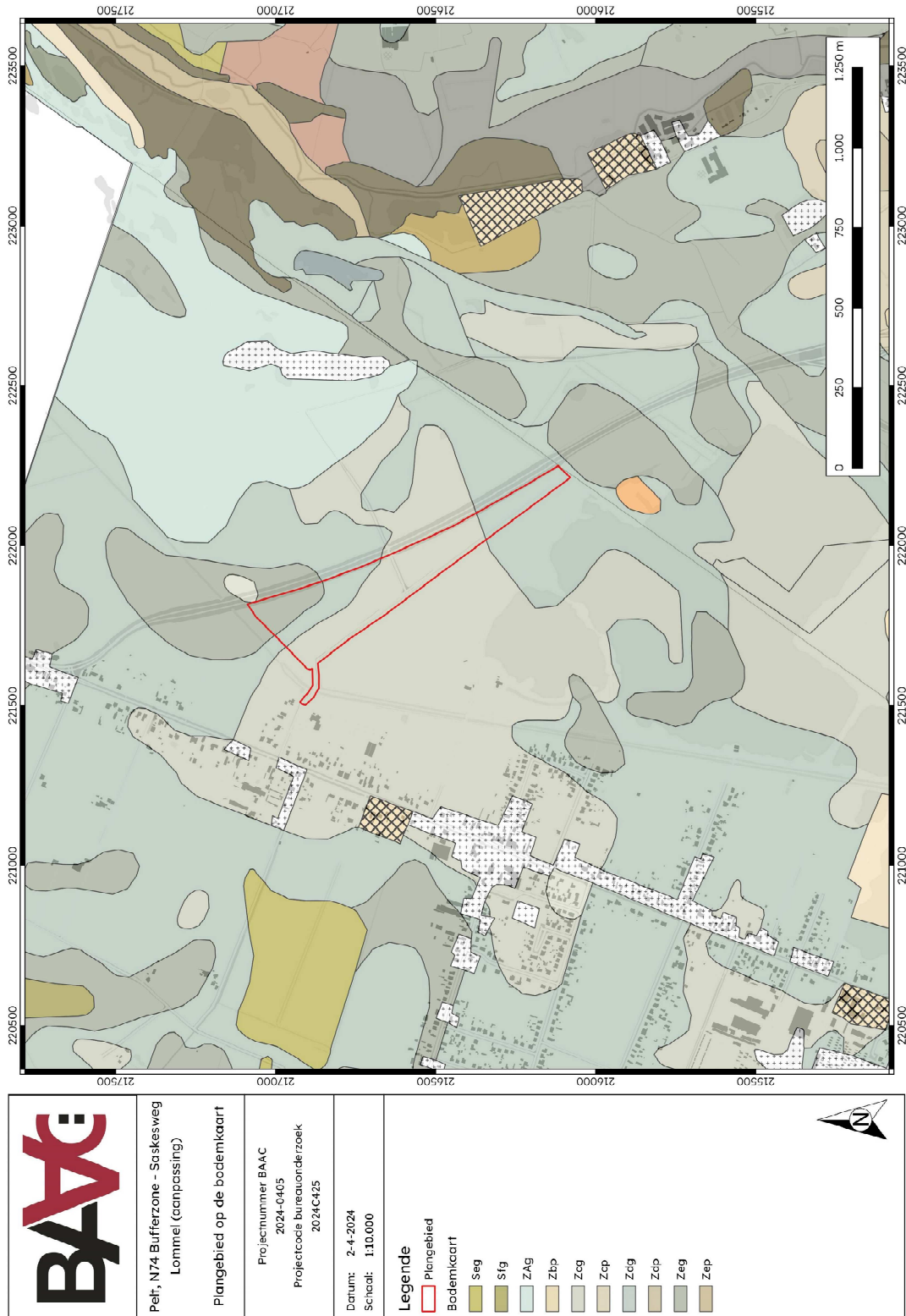
Op de bodemkaart van Vlaanderen is de bodem in het plangebied grotendeels gekarteerd als Zcg-bodems, verder komen eveneens Zdg-, en in het uiterste noordoosten Zeg-bodems voor (Plan 9). Het betreft steeds zandbodems met een aanwezige B-horizont.

Zcg: Matig droge zandbodem met duidelijke ijzer en/of humus B-horizont, waarbij zich een terras op geringe tot matige diepte bevindt.

Zdg: Matig natte zandbodem met duidelijke ijzer en/of humus B-horizont.

Zeg: Natte zandbodem met duidelijke ijzer en/of humus B-horizont.

²⁷ DOV VLAANDEREN 2022

Plan 9: Plangebied op de bodemkaart van Vlaanderen (digitaal; 1:20.000; 02/04/2024).

2.2.2 Historisch kader²⁸

Het plangebied ligt op de grens tussen de gemeenten Pelt en Lommel. De huidige gemeente Pelt werd vernoemd naar zijn natuurlijke ligging. Het land der poelen wordt voor het eerst vermeld in 815 als *Palethe. Pael* zou, naast zijn betekenis als poel of plas, ook kunnen slaan op een grensmaal. Vermoedelijk verwijst de betekenis echter naar het moerassige land. Ook de waterlopen Goorteloop en Goortebeek verwijzen hier immers naar. Uit de oudste perioden werden meerdere vondsten en sporen aangetroffen op het grondgebied van de gemeente. Zo werden een mesolithische vindplaats, enkele pré-Romeinse urnen en Romeinse bewoningssporen aangetroffen. Daarnaast waren ook een Romeinse en Merovingische begraafplaats aanwezig op het Lindel.

De vroegere omgeving werd voornamelijk gekenmerkt door heidegebieden, waaronder de Dorperheide, de Houtmolense heide en de Heesakkerheide. Door de uitgestrektheid van het dorp was het ingedeeld in vier kwartieren; Dorp-Hasselt, Lindel, Heesakker en Hoverseinde-Haspershoven. Vanaf de 11de en 12de eeuw ontstonden enkele nieuwe nederzettingen aan de rand van de gemene gronden, waaronder *Kwadijk* en *Neus*. In de eerste helft van de 16de eeuw was Overpelt een regionaal industrieel centrum met een bloeiende lakennijverheid. Er bevonden zich zes schansen in de omgeving, vermoedelijk opgericht na het uitbreken van de Tachtigjarige oorlog. De oudste hiervan is de Kerkschans, deze werd ook weergegeven op de Ferrariskaart.

Rond deze periode nam de intensieve schapenteelt af en nam de veeteelt toe. De landbouwgronden werden voornamelijk voor graanteelt gebruikt. Vanaf het einde van de 18de eeuw en voornamelijk in de 19de eeuw werden grote delen van de heide herbebost. Zo ontstonden verschillende naaldbossen in de regio. Vanaf de middeleeuwen werden ook viskwekerijen aangelegd. Tot het einde van de 19de eeuw bleef Pelt voornamelijk een landbouwdorp. Na de Eerste Wereldoorlog gingen de woningen zich meer en meer concentreren langsheen de wegen, waardoor de aparte gehuchten niet meer herkenbaar waren.

De oudste meldingen van de gemeente Lommel dateren uit 990, uit een oorkonde van graaf Ansfried. De zandrijke streek werd echter al in de prehistorie bewoond. Er zijn sporen van kampementen tot 10.000 voor Christus gevonden. In de periode rond 4000 tot 2200 voor Christus is een overstap van een nomadische naar agrarische samenleving merkbaar in het archeologisch materiaal. Nederzettingen uit de bronstijd zijn tot op heden niet gevonden. Verschillende woonkernen stammen echter wel uit de Merovingische en Karolingische periode, zoals Lutlommel en Kattenbos. Andere kernen zoals Einde zijn dan weer afkomstig uit de middeleeuwen.

Hoewel de oudere landduinen ten tijde van de laatste ijstijd ontstonden, werden ook in de middeleeuwen stuifzandformaties gevormd. Lommel was een zeer bosrijk gebied, maar door het afgraven van de heide en een verregaande ontbossing vanaf het jaar 1000 kreeg het zand terug vrij spel. Bossen werden zeer schaars in de omgeving en het zou tot de 19de eeuw duren voor het gebied terug bebost werd. Lommel werd voornamelijk gekenmerkt door de “woeste” grond van heide en moeras. Vanaf 1840 werd het heidelandschap langzaam maar zeker afgebouwd. In deze periode werden ook verschillende zandwinningsputten aangelegd, waardoor op hun beurt vijvers ontstonden.

²⁸ INVENTARIS ONROEREND ERFGOED 2024 ID13340

2.2.3 Cartografische bronnen

Frickx (1712)

Op de Frickx²⁹ kaart (Plan 10) wordt het plangebied weergegeven ten noorden van de kernen van 'Neer Peelt' en 'Loemel'. Het terrein ligt in een onbewoond heidegebied, ten oosten stroomt de Dommel.

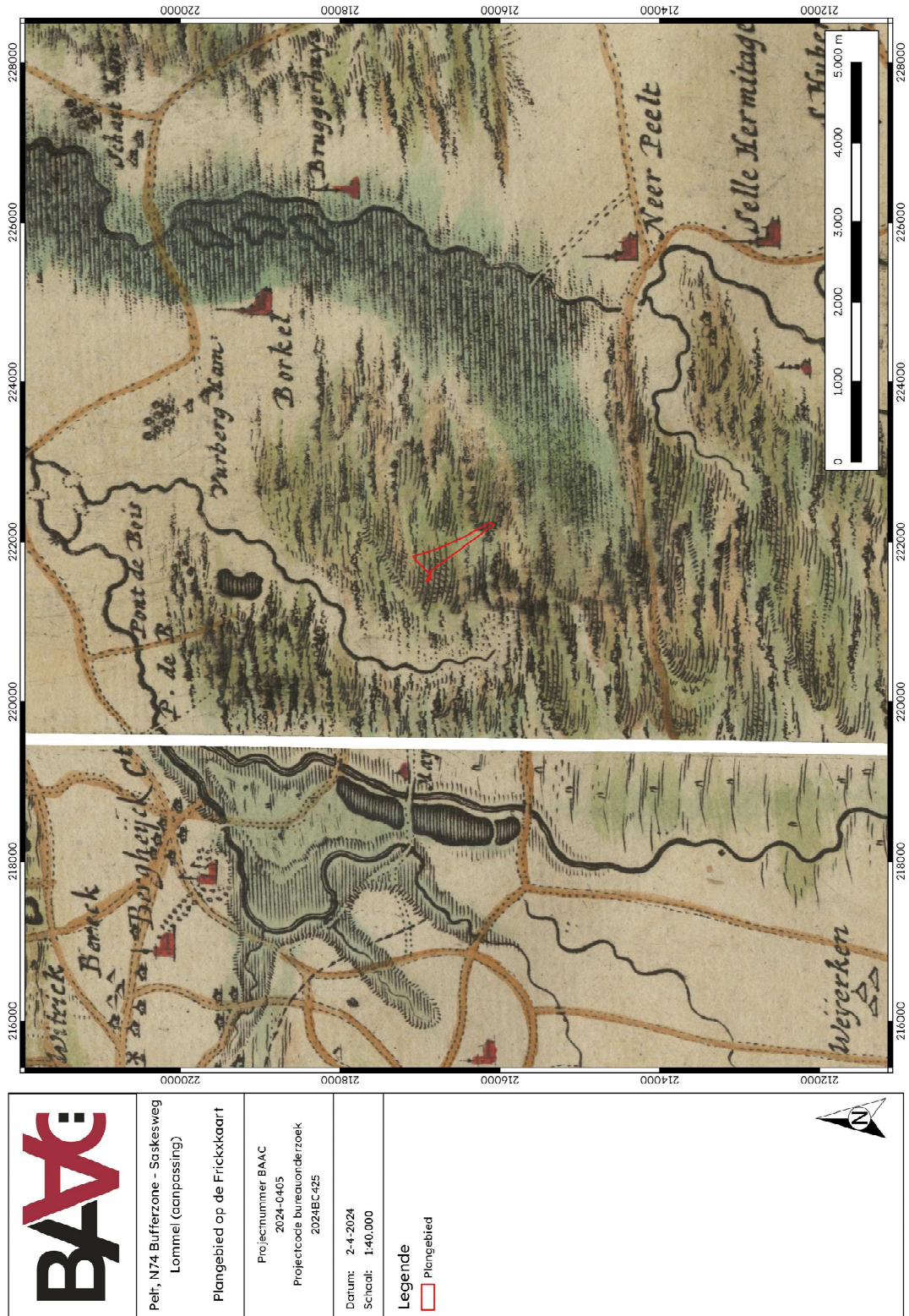
Atlas der Buurtwegen (1843-1845)

Op de Atlas der Buurtwegen (Plan 11) zijn enkele veranderingen zichtbaar in het straatpatroon. Rondom het plangebied zijn enkele nieuwe straten zichtbaar die nog niet op het de oudere kaarten werden afgebeeld, het betreft 'Chemin N°5' en 'N°40'. Het stratenpatroon is nog steeds zeer verschillend met het huidige straatbeeld. Binnen het terrein zijn verder enkele percelen aangeduid. Deze percelering komt niet overeen met de huidige. Zowel binnen als in de nabije omgeving wordt geen bebouwing afgebeeld.

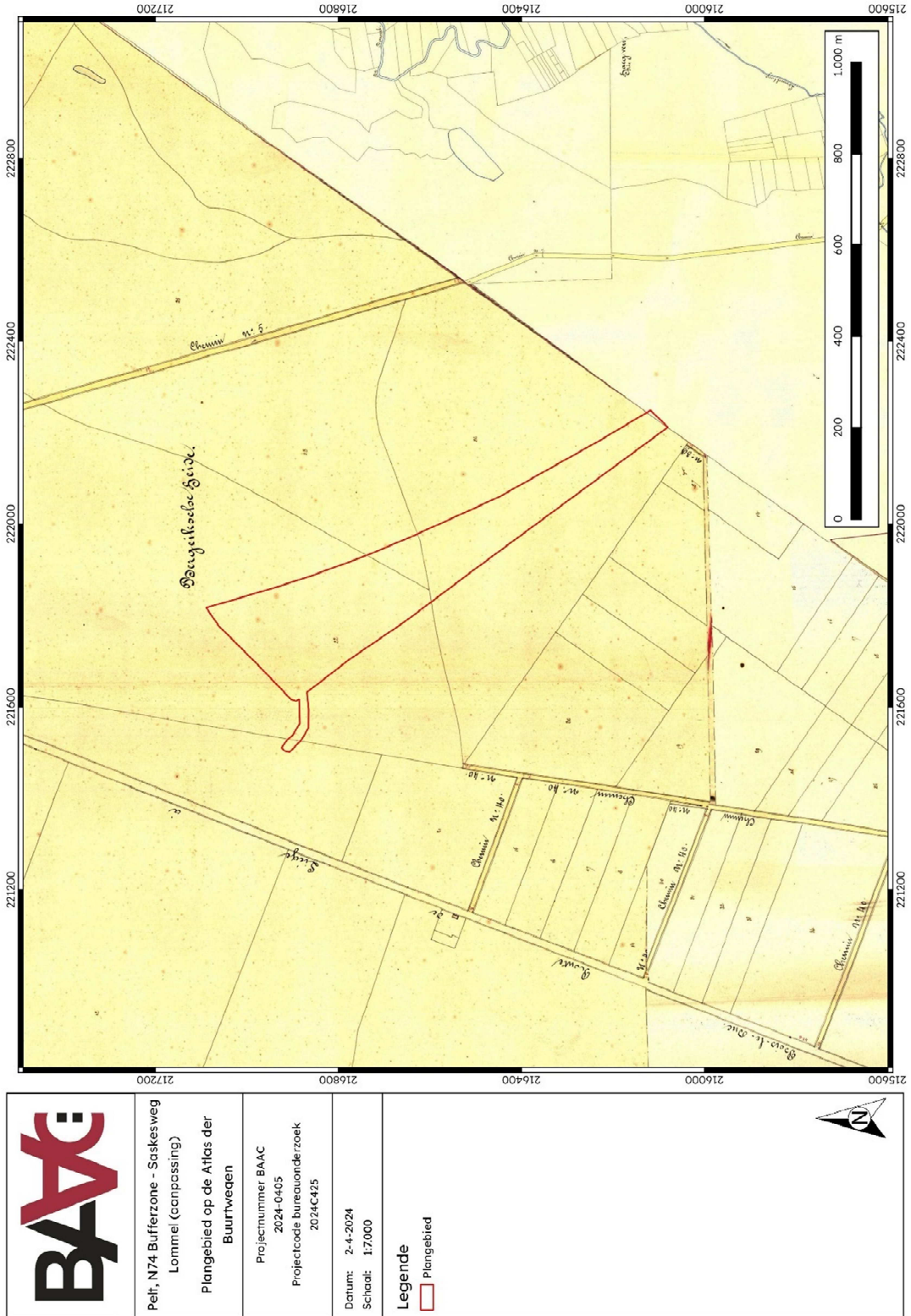
Vandermaelen (1846-1854)

Ter hoogte van het plangebied worden op de Vandermaelenkaart (Plan 12) voornamelijk ongebruikte of ongerepte gronden weergegeven. Het betreft hier vermoedelijk heidegronden, het gebied staat immers aangeduid als de 'Bergeyksche Heyde'. In de omgeving situeren zich verder enkele beboste zones. De regio wordt doorkruist door enkele wegen, maar de bewoning situeert zich op grotere afstand van het terrein en voornamelijk in de kernen.

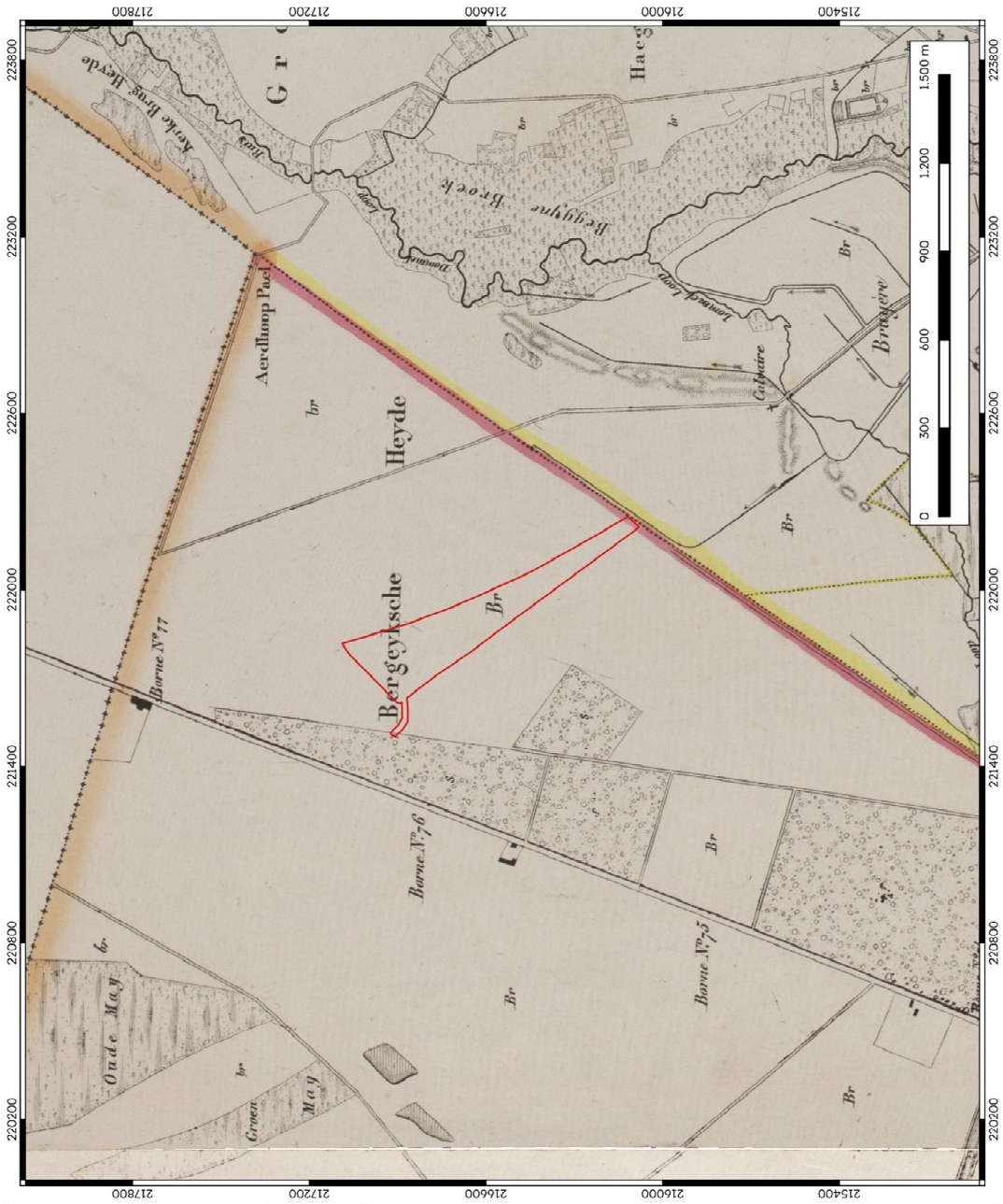
²⁹ GEOPUNT 2022

Plan 10: Plangebied op de Frickxkaart (analoog; onbekend; 02/04/2024).

Plan 11: Plangebied op de Atlas der Buurtwegen (analog; 1:2500; 02/04/2024).

	Pelt, N74 Bufferzone - Sakskesweg Lommel (compassing)
	Plangebied op de Vandermaelenkaart
Projectnummer BAAC 2024-0405 Projectcode bureauonderzoek 2024C425	Datum: 2-4-2024 Schaal: 1:12.000
Legende Plangebied	

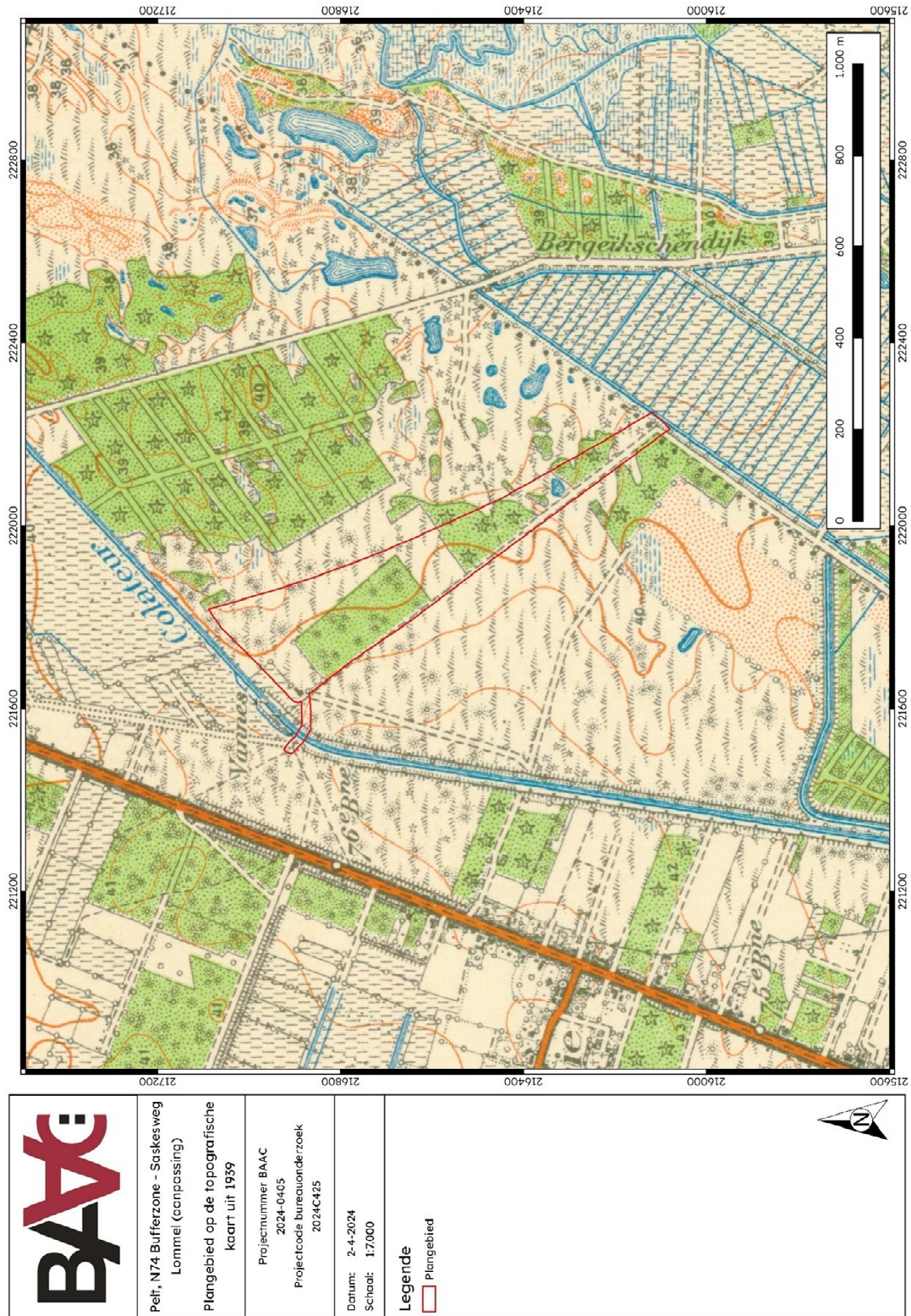
Plan 12: Plangebied op de Vandermaelenkaart (analoog; 1:20.000; 02/04/2024).

Topografische kaart (1939)

De topografische kaart uit 1939 (Plan 13) toont een veranderend beeld. In de eerste plaats neemt het wegennet in de omgeving toe. Het terrein zelf is nu deels bebost, het andere deel lijkt net als de omgeving braakliggend. De dicht opeenliggende hoogtelijnen zijn een teken van een grillig terrein op een helling, de lijn van + 40 m TAW doorkruist het plangebied. Dit komt overeen met de huidige situatie. Ten noorden en westen werd de rechtlijnige gracht of afwateringskanaal, aangeduid als 'Colateur', aangelegd. Verder zijn op de kaart verschillende plassen of vijvers en kleine kanaaltjes afgebeeld, wat wijst op een natte omgeving.

2.2.4 Orthofotografische bronnen

De luchtfoto uit 1979-1990 (Plan 14) geeft een duidelijk beeld weer. De bebouwing ten westen van het plangebied neemt sinds enkele decennia toe. Het terrein zelf is in gebruik als grasland en blijft onbebouwd. Dat is het geval tot op heden. De verbindingsweg ten oosten werd op het einde van de jaren 1970 aangelegd. De Saskesweg is eveneens te zien op deze luchtfoto.

Plan 13: Plangebied op de Topografische kaart uit 1939 (analog; 1:20.000; 02/04/2024).

Plan 14: Plangebied op de orthofoto uit 1979-1990 (digitaal; 1:1; 02/04/2024).

2.2.5 Archeologisch kader

Centrale Archeologische Inventaris

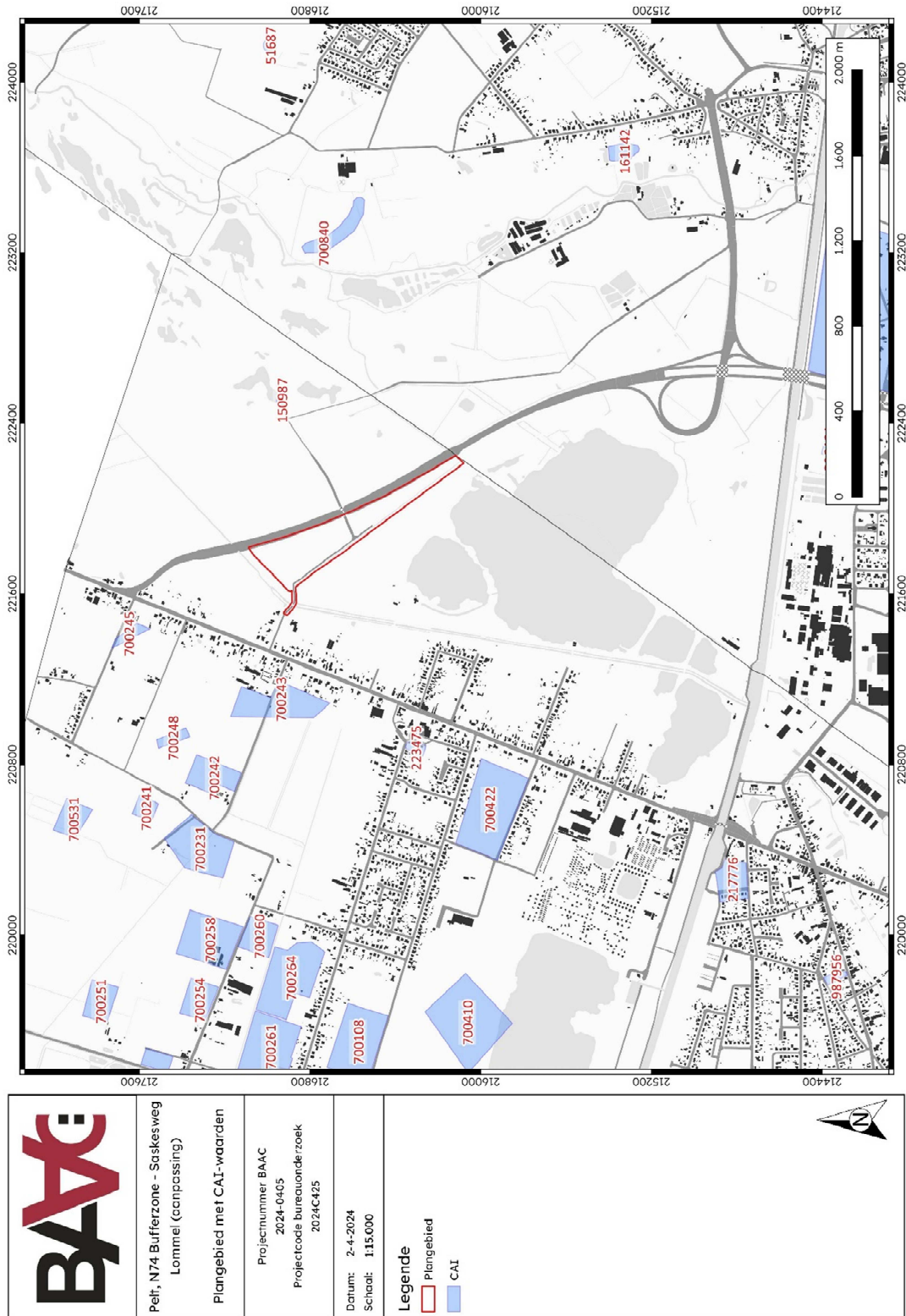
De Centrale Archeologische Inventaris (CAI) is een databank van archeologische vindplaatsen in Vlaanderen. Dit overheidsinstrument helpt een inschatting maken over het archeologisch potentieel van het plangebied. Voor het plangebied zelf aan de N74 Bufferzone zijn geen archeologische waarden gekend (Plan 15).³⁰ Rondom het projectgebied zijn de volgende meldingen gekend (Tabel 1):

³⁰ CAI 2024

Tabel 1: Archeologische waarden in de CAI in de onmiddellijke omgeving.³¹

ID	NAAM	LOCATIE	STRUCTUREN	GEBEURTENISTYPES	TYOLOGIE	MATERIAAL	DATERING
150987	Lommel 21	Lommel	archeologische objecten	toevalsvondsten	archeologische objecten, losse vondsten	lithisch materiaal	mesolithicum
223475	Kolonie 3	Lommel	onbepaald	archeologisch vooronderzoek met ingreep in de bodem			
700231	Borkesedijk	Lommel	grondsporen	luchtfotografie	celtic fields		late bronstijd
700241	Borkelstraat	Lommel	grondsporen	luchtfotografie	celtic fields		late bronstijd
700242	Vrijheidstraat	Lommel	grondsporen	luchtfotografie	celtic fields		late bronstijd
700243	Boven de Kolonie	Lommel	grondsporen	luchtfotografie	celtic fields		late bronstijd
700245	Grensstraat	Lommel	grondsporen	luchtfotografie	celtic fields		late bronstijd
700248	Boven de Kolonie 2	Lommel	grondsporen	luchtfotografie	soil marks		
700422	Lutlommelse Heide 2	Bernardusstraat (Lommel)	grondsporen	luchtfotografie	celtic fields		late bronstijd
700840	Grote Heide / Lochten	Dommelbeek (Pelt)	archeologische objecten	archeologische veldkartering	archeologische objecten, vondstenconcentraties	lithisch materiaal	mesolithicum, neolithicum, steentijd

³¹ CAI 2024

Plan 15: Plangebied en omgeving op de CAI-kaart³², weergegeven op het GRB (digitaal; 1:250; 02/04/2024).

³² CAI 2024

	Pelt, N74 Bufferzone - Sakskesweg Lommel (compassing)
	Plangebied met (archeologie)nota's
Projectnummer BAAC 2024-0405	Projectcode bureauonderzoek 2024C425
Datum: 2-4-2024 Schaal: 1:15.000	Legende [Red outline] Plangebied [Green fill] Archeologienota's [Hatched fill] Nota's

Plan 16: Plangebied en omgeving op de kaart met in akte genomen (archeologie)nota's³⁵, weergegeven op het GRB (digitaal; 1:250; 02/04/2024).

³⁵ AGENTSCAP ONROEREND ERFGOED 2024b

In de directe omgeving rondom het plangebied zijn voornamelijk waarden uit de oudste perioden gekend. Het betreft in de eerste plaats lithisch materiaal uit het mesolithicum en het neolithicum, aangetroffen als toevalsvondst en gevonden bij een archeologische veldkartering. In de nabije regio werd deze aanwezigheid nog niet tijdens archeologisch onderzoek, zoals een boor- of proefputten onderzoek vastgesteld.

Daarnaast zijn er verschillende meldingen van zogenaamde celtic fields uit de late bronstijd, vastgesteld via luchtfotografie. De aanwezigheid van dergelijke structuren werd nog niet via archeologisch veldonderzoek bevestigd. Resten uit jongere perioden zijn in de omgeving van het plangebied nog niet opgenomen in de CAI.

Al bij al leverden deze waarden uit de CAI tot op heden dus slechts beperkte resultaten op. Daarnaast werden enkele archeologische onderzoeken uitgevoerd in de omgeving. Het betreft voornamelijk een aantal bureauonderzoeken die omwille van verschillende redenen (een reeds verstoord terrein en te smalle oppervlaktes) geen verder onderzoek vereisten.

2.3 Synthese onderzoeksresultaten

2.3.1 Datering en interpretatie onderzoeksterrein

Op basis van de resultaten van dit bureauonderzoek kan reeds een eerste inschatting gemaakt worden van een datering van het plangebied. De terreinen liggen op de grens tussen de gemeenten Pelt en Lommel. Het plangebied bestaat uit twee zones, gescheiden door een aftakking van de Saskesweg. De omgeving van is zeer landelijk. In de nabije omgeving zijn voornamelijk akker- en graslanden, bossen en grote vijvers op te merken. Het plangebied zelf is in gebruik als landbouwgrond en grasland.

Op basis van de beschikbare historische kaarten is het terrein sinds de 18de eeuw onbebouwd gebleven. Vermoedelijk heeft het in de perioden daarvoor ook een braakliggend karakter gehad. De percelen waren toen voornamelijk in gebruik als heidegebied. Deze gronden werden pas recent ontgonnen, met name in de tweede helft van de 19de eeuw. Hierbij werd het plangebied omgevormd tot bos en grasland. Er zijn op basis van dit bureauonderzoek geen aanwijzingen dat het bodembestand aangetast werd gedurende de laatste eeuwen.

2.3.2 Archeologische verwachting

Aan de hand van de historische informatie en het kaartmateriaal kan niet met zekerheid gezegd worden of archeologische waarden in het plangebied aanwezig zijn. Het plangebied werd niet specifiek bij naam vermeld in de historische bronnen. Bij raadpleging van de CAI blijkt meteen dat er niet veel archeologische waarden in de omgeving van het plangebied gekend zijn. Dit blijkt eerder het gevolg van weinig archeologisch onderzoek en betekent niet dat dergelijke resten niet aanwezig kunnen zijn in de regio. De wel uitgevoerde archeologische onderzoeken leveren voorlopig beperkte resultaten op.

Steentijd: De paleolandschappelijke ligging van het plangebied creëert een verhoogde verwachting op steentijdmaterialen of -sporen. Het gaat immers om een hoger gelegen terrein in de nabijheid van beekvalleien, wat een gunstige locatie is voor steentijdbewoning. In de omgeving werd reeds de aanwezigheid van lithisch materiaal als toevalsvondst vastgesteld. De aanwezigheid van dergelijke sites binnen het plangebied kan op basis van de informatie uit de bureaustudie niet uitgesloten worden, de verwachting kan als gematigd geschat worden.

Protohistorie en Romeinse periode: Ook hier is de paleolandschappelijke ligging van het terrein aantrekkelijk voor vestiging. Daarnaast zijn er verschillende meldingen van zogenaamde celtic fields uit de late bronstijd, vastgesteld via luchtfotografie. Deze en andere resten uit deze perioden werden nog niet via archeologisch onderzoek vastgesteld in de omgeving. De verwachting voor sporen en vondsten uit de metaaltijden is op basis van de aanwezigheid van celtic fields hoog voor de metaaltijden, de verwachting voor de resten uit de Romeinse periode is eerder gematigd.

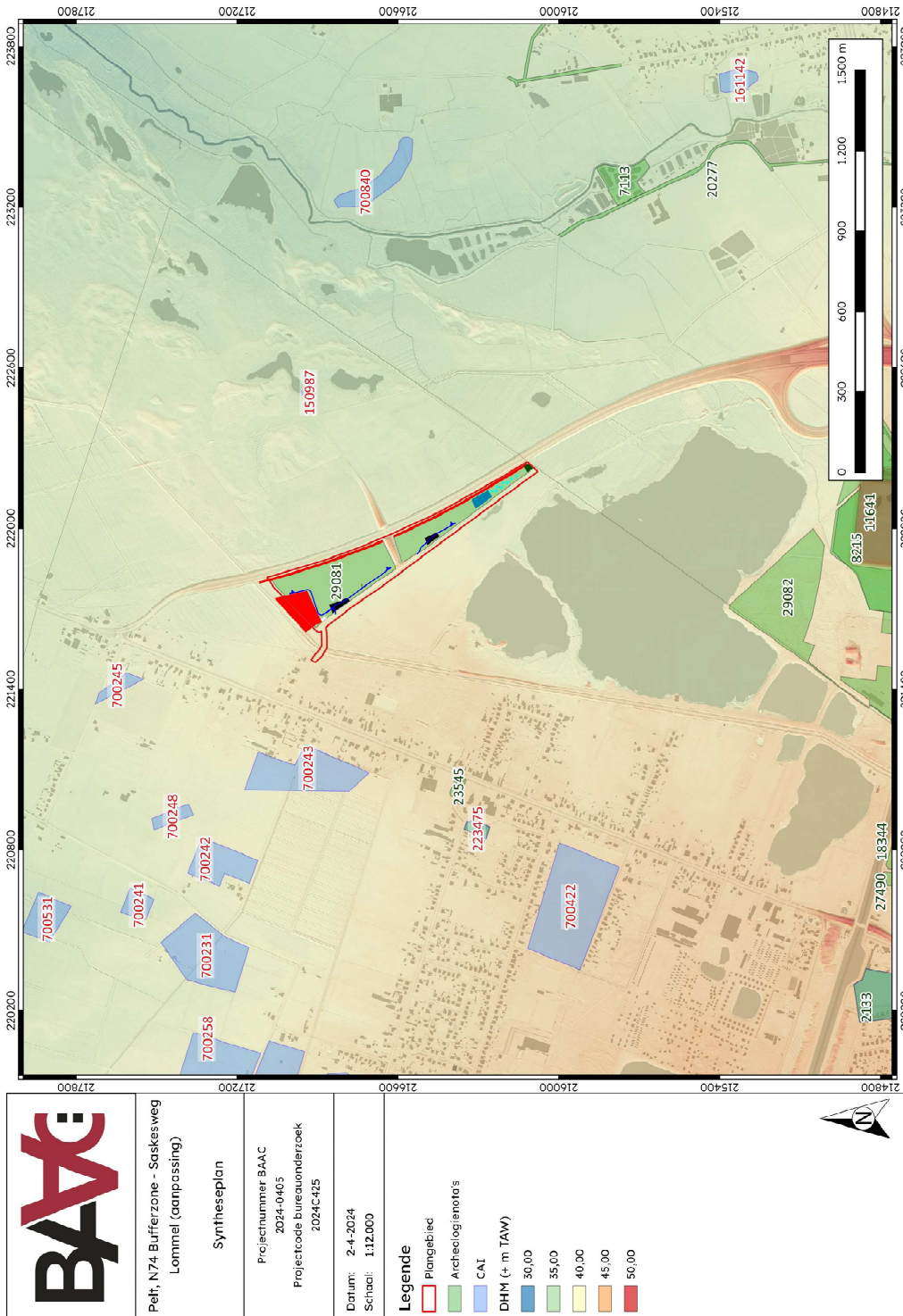
Middeleeuwen en nieuwe tot nieuwste tijd: Via de CAI of omliggende onderzoeken zijn in de nabije regio nog geen jongere resten omschreven. Dit is zoals gezegd minstens deels te wijten aan het gebrek aan archeologisch onderzoek in de omgeving. Anderzijds wijst het historisch kaartmateriaal er op dat vanaf de 18de eeuw het terrein in een heidegebied ligt. Vermoedelijk was dit vroeger ook het geval. Dergelijke locaties waren niet aantrekkelijk voor bewoning, maar het is niet uitgesloten dat sporen en vondsten uit deze perioden aanwezig kunnen zijn.

Algemeen kan gesteld worden dat in de omgeving niet veel archeologische waarden gekend zijn en ook de resultaten uit het recent uitgevoerde archeologisch onderzoek zijn vrij beperkt. Er kan niet gezegd worden of archeologische waarden in het plangebied aanwezig zijn, maar het is zeker ook niet uitgesloten.

2.3.3 Syntheseplan

Op het syntheseplan (Plan 17) wordt het plangebied getoond op het Digitaal Hoogtemodel met omliggende CAI-waarden en uitgevoerde archeologische onderzoeken. Hierop is duidelijk te zien dat het plangebied zich op een hoger gelegen deel in het landschap bevindt. Dit was een aantrekkelijke locatie voor bewoning in het verleden. In de omgeving werd tot op heden wel wat archeologisch onderzoek uitgevoerd, de resultaten hieruit zijn echter voorlopig karig. Dit betekent niet dat dergelijke archeologische resten niet aanwezig kunnen zijn in de regio.

De kaart toont daarnaast ook de geplande bodemingrepen. Het valt op dat deze betrekking hebben op verschillende, afzonderlijke en relatief kleine oppervlaktes. Binnen een groot deel van het terrein zijn geen ingrepen gepland. De kans dat hierbij betekenisvolle archeologische waarnemingen gedaan kunnen worden, is zo goed als onbestaande.

Plan 17: Syntheseplan met weergave CAI en bekrachtigde archeologienota's weergegeven op het DHM en GRB. Met weergave van toekomstige inplanting³⁴ (met rood is natuurgebied en bouwvrije zone, zwart is werfzone zonder bodemingrepen, donkerblauw is de halfverharde weg, en lichtblauw is de moeraszone en poelen in het zuiden) (digitaal; 1:250; 02/04/2024).

³⁴ Plan aangebracht door initiatiefnemer.

2.4 Besluit

2.4.1 Potentieel op kennisvermeerdering

Naast het inschatten van de archeologische verwachting is het belangrijk om het potentieel op kennisvermeerdering nader te bekijken. Dit wil zeggen dat geanalyseerd wordt in welke mate het uit te voeren onderzoek kan bijdragen tot concrete kenniswinst. Binnen het plangebied zijn geen aanwijzingen voor historische verstoringen, het onderzoeksterrein lijkt de laatste eeuwen onaangetast. Het potentieel op kennisvermeerdering wordt bepaald door de impact van de geplande werken af te wegen tegenover de archeologische verwachting.

De uitgravingen van de geplande werken zijn beperkt in omvang en vormen geen aaneensluitend geheel. De aanleg van de zonnepanelen omvat veruit de grootste oppervlakte, maar de impact ervan is beperkt tot verschillende kleine punten, die bovendien zeer verspreid liggen. Tussen de rijen zonnepanelen komen geen ondergrondse kabels. Deze lopen naast de weg, ze zorgen voor een verstoring tot ongeveer 80 cm, de breedte van de smalle sleuven bedraagt 50 cm. Het onderhoudspad kent een diepte van 40 cm onder het maaiveld. De impact van de cabines reikt weliswaar vrij diep, tot maximaal 1,8 m, maar deze ingrepen beperken zich in oppervlakte.

Vervolgens zullen ook de moeraszone met wadi en acht poelen voor enige verstoring zorgen, maar deze individuele ingrepen bedragen steeds ongeveer 100 m² en bovendien liggen ze verspreid. De geplande werken kennen dus enerzijds erg verspreide, zeer kleine maar diepe ingrepen (individuele palen en de cabines) en anderzijds eerder ondiepe ingrepen, met iets grotere maar nog steeds beperkte oppervlaktes (pad, ondergrondse kabels en poelen). De uitgravingen zullen geen aansluitend geheel vormen. Bij de inrichting van dit zonnepark is het belangrijk om op te merken dat hier zo weinig mogelijk bodemingrepen gedaan worden. De betrokken gronden behouden hun functie en het huidige landgebruik.

De archeologische verwachting voor alle perioden vanaf de steentijd tot de nieuwe tijd werd als gematigd ingeschat. Dit gezien de ligging van het onderzoeksterrein, enerzijds op een landschappelijk aantrekkelijke locatie maar anderzijds tijdens de jongere perioden ook in een heidegebied. De metaaltijden krijgen een hoge verwachting mee op basis van de vermoedelijke aanwezigheid van celtic fields in de omgeving. Tot op heden werd wel wat archeologisch onderzoek in de nabije omgeving uitgevoerd, vanwege verschillende redenen bleven de resultaten hieruit vrij karig.

Aan de andere kant van de gemeente Lommel, op ongeveer 12 km van het plangebied werd een landschappelijk bodemonderzoek uitgevoerd in het Kristalpark op een terrein dat reeds gelijkaardig ingericht was als zonnepark. Hieruit bleek dat de verstoringsgraad van een dergelijke inrichting beperkt is, op dit terrein werd immers nog een bewaard gebleven begraven landschap uit het allerød vastgesteld. Bovendien bevond het relevante niveau zich onder een pakket dekzanden.³⁵

De geplande werken impliceren bodemingrepen die qua diepte van versturende aard kunnen zijn op archeologische waarden, indien aanwezig. Hier tegenover staat de beperkte en versnipperde aard van de geplande werkzaamheden. Zoals vastgesteld zijn de geplande uitgravingen binnen het plangebied beperkt in omvang en vormen ze geen aaneensluitend geheel. De zones met bodemversturende werken zijn niet van die aard dat grote aaneengesloten delen onderzocht kunnen worden. Zeker in het geval van sporensites, die een

³⁵ VAN DER WAA & ROBBERECHTS 2022

wijde verspreiding kennen, dient een voldoende oppervlakte blootgelegd te worden om relevante kenniswinst te bekomen.

Concluderend kan er gesteld worden dat de impact van de geplande werkzaamheden op de bodem bewust erg beperkt blijft. Archeologisch vervolgonderzoek zou meer verstoren dan de geplande werken zelf, bovendien is de kans dat hierbij betekenisvolle archeologische waarnemingen gedaan kunnen worden zo goed als onbestaande. Daarnaast zijn geen directe aanwijzingen voor archeologische waarden binnen het plangebied. Verder archeologisch onderzoek zal door de combinatie van bovenstaande factoren in dit geval weinig kenniswinst opleveren. Aangezien de aanleg van dit deel met nauwelijks bodemingrepen gepaard zal gaan, betekent dit wel dat bij een eventuele toekomstige herbestemming van het terrein de situatie opnieuw ingeschat moet worden.

2.4.2 Afweging noodzaak verder vooronderzoek

Op basis van het uitgevoerde archeologisch vooronderzoek is er onvoldoende informatie over de aan- of afwezigheid van een archeologische site. Het kennispotentieel kon wel voldoende bepaald worden. Volgens de beslissingsboom voor verder archeologisch vooronderzoek³⁶ is verder vooronderzoek niet aangewezen, wegens de beperkte impact van de geplande werken op het onderliggend bodemarchief.

³⁶ AGENTSCHAP ONROEREND ERFGOED 2020 fig.3

3 Samenvatting

Naar aanleiding van de aanvraag van een omgevingsvergunning voor een zonnepark te Pelt heeft BAAC Vlaanderen bvba een archeologienota opgesteld. Er werd enkel een bureauonderzoek uitgevoerd. Het terrein bestaat uit twee zones, gescheiden door een aftakking van de Saskesweg. De omgeving is zeer landelijk en het noordelijk deel van het plangebied zelf is in gebruik als akkerland. Het zuidelijk deel bestaat uit grasland.

De geplande werken kennen enerzijds erg verspreide, zeer kleine maar diepe ingrepen (individuele palen en de cabines) en anderzijds eerder ondiepe ingrepen, met iets grotere maar nog steeds beperkte oppervlaktes (pad, ondergrondse kabels en poelen). De uitgravingen zullen geen aansluitend geheel vormen. Bij de inrichting van dit zonnepark is het belangrijk om op te merken dat hier zo weinig mogelijk bodemingrepen gedaan worden. De betrokken gronden behouden hun functie en het huidige landgebruik.

Voor het bureauonderzoek werd gebruik gemaakt van de beschikbare bodemkaarten, geologische kaarten, historische kaarten en archeologische gegevens. Op deze manier kon een inschatting worden gemaakt van het potentieel van het plangebied.

De archeologische verwachting voor alle perioden vanaf de steentijd tot de nieuwe tijd werd als gematigd ingeschat. Dit gezien de ligging van het onderzoeksterrein, enerzijds op een landschappelijk aantrekkelijke locatie maar anderzijds in jongere perioden ook in een heidegebied. De metaaltijden krijgen een hoge verwachting mee op basis van de vermoedelijke aanwezigheid van celtic fields in de omgeving.

De geplande werken impliceren bodemingrepen die qua diepte van verstorende aard kunnen zijn op archeologische waarden, indien aanwezig. Hier tegenover staat de beperkte en versnipperde aard van de geplande werkzaamheden. Zoals vastgesteld zijn de geplande uitgravingen binnen het plangebied beperkt in omvang en vormen ze geen aaneensluitend geheel. De zones met bodemverstorende werken zijn niet van die aard dat grote aaneengesloten delen onderzocht kunnen worden. Zeker in het geval van sporensites, die een wijde verspreiding kennen, dient een voldoende oppervlakte blootgelegd te worden om relevante kenniswinst te bekomen.

Concluderend kan er gesteld worden dat de impact van de geplande werkzaamheden op de bodem bewust erg beperkt blijft. Archeologisch onderzoek zou meer verstoren dan de geplande werken zelf, bovendien is de kans dat hierbij betekenisvolle archeologische waarnemingen gedaan kunnen worden zo goed als onbestaande.

4 Lijsten

4.1 Figurenlijst

Figuur 1: Enkele voorbeelden ter indicatie van hoe de terreinen naast hun functie als zonnepark in gebruik blijven als landbouwgronden of grasland.	7
Figuur 2: Links; inplanting zonnepaneel op paal boven- en ondergronds. Rechts; inplanting van de verschillende rijen met panelen en het tussenliggende pad.....	8
Figuur 3: Voorbeeld van de opbouw van de ondergrondse kabeltracés naast de weg. Deze zijn ongeveer 50 cm breed.	8
Figuur 4: Opbouw weg in steenslagverharding. De opbouw ervan bedraagt in totaal ongeveer 50 cm.	9
Figuur 5: Doorsnede van de grootste cabine.	11
Figuur 6: Doorsnede van een poel. De dieptes ervan variëren tussen 0,5 en 1,5 m.	11
Figuur 7: Hoogteverloop terrein van noordwest naar zuidoost.	18
Figuur 8: Het Kempisch plateau in de provincie Limburg.....	19
Figuur 9: Doorsnede door het Kempisch plateau en de Maasvallei van west naar oost.....	20
Figuur 10: Kenmerken van de quartairgeologische kaart betreffende het plangebied.	23

4.2 Plannenlijst

Plan 1: Plangebied op topografische kaart (digitaal; 1:10.000; 02/04/2024).....	2
Plan 2: Plangebied op kadasterkaart (GRB) (digitaal; 1:250; 02/04/2024).	3
Plan 3: Plangebied op de meest recente orthofoto uit 2023 (digitaal; 1:1; 02/04/2024).....	6
Plan 4: Plangebied met weergave van toekomstige inplanting (met rood is natuurgebied en bouwvrije zone langs N74, gearceerd is werfzone zonder bodemingrepen, oranje is de halfverharde weg, en lichtblauw zijn de moeraszone en poelen in het zuiden) op de meest recente orthofoto uit 2023 (digitaal; 1:1; 02/04/2024).	10
Plan 5: Plangebied op het Digitaal Hoogtemodel van Vlaanderen (DHM) met waterwegen (digitaal; 1:1; 02/04/2024).	16
Plan 6: Plangebied op het DHM, detail (digitaal; 1:1; 02/04/2024).....	17
Plan 7: Plangebied op de tertiairgeologische kaart (digitaal; 1:50.000; 02/04/2024).	21
Plan 8: Plangebied op de quartairgeologische kaart (digitaal; 1:50.000; 02/04/2024).	22
Plan 9: Plangebied op de bodemkaart van Vlaanderen (digitaal; 1:20.000; 02/04/2024).....	24
Plan 10: Plangebied op de Frickxkaart (analoog; onbekend; 02/04/2024).....	27
Plan 11: Plangebied op de Atlas der Buurtwegen (analoog; 1:2500; 02/04/2024).....	28
Plan 12: Plangebied op de Vandermaelenkaart (analoog; 1:20.000; 02/04/2024).	29
Plan 13: Plangebied op de Topografische kaart uit 1939 (analoog; 1:20.000; 02/04/2024).	31
Plan 14: Plangebied op de orthofoto uit 1979-1990 (digitaal; 1:1; 02/04/2024).....	32
Plan 15: Plangebied en omgeving op de CAI-kaart, weergegeven op het GRB (digitaal; 1:250; 02/04/2024).	35
Plan 16: Plangebied en omgeving op de kaart met in akte genomen (archeologie)nota's, weergegeven op het GRB (digitaal; 1:250; 02/04/2024).	36
Plan 17: Synthesepan met weergave CAI en bekrachtigde archeologienota's weergegeven op het DHM en GRB. Met weergave van toekomstige inplanting (met rood is natuurgebied en bouwvrije zone, zwart is werfzone zonder bodemingrepen, donkerblauw is de halfverharde weg, en lichtblauw is de moeraszone en poelen in het zuiden) (digitaal; 1:250; 02/04/2024)..	39

4.3 Tabellenlijst

Tabel 1: Archeologische waarden in de CAI in de onmiddellijke omgeving..... 34

5 Bibliografie

- AGENTSCHAP ONROEREND ERFGOED, 2020. Een beslissingsboom voor verplicht archeologisch vooronderzoek. Available at: https://www.onroerenderfgoed.be/assets/files/content/images/stroomschema_stedenbouwkundig-verkaveling_v7.pdf.
- AGENTSCHAP ONROEREND ERFGOED, 2024a. Inventaris Onroerend Erfgoed. Gebieden Geen Archeologie. *Inventaris Onroerend Erfgoed*. Available at: <https://inventaris.onroerenderfgoed.be/aanduidingsobjecten?categorie=GGA>.
- AGENTSCHAP ONROEREND ERFGOED, 2024b. Loket onroerend erfgoed: archeologienota's, nota's en eindverslagen. Available at: <https://loket.onroerenderfgoed.be/archeologie/notas/archeologienotas/goedgekeurd>.
- Anon, 2020. Geocaching. Available at: www.geocaching.com.
- BAEYENS, L., 1977. *Verklarende tekst bij de Bodemkaart van België; kaartblad 77 W Kermt*.
- BEERTEN, K. et al., 2005. *Toelichting bij de Quartairgeologische kaart, Kaartblad 10-18 Maaseik*, Leuven: KU Leuven.
- BEERTEN, K. et al., 2006. *Toelichting bij de Quartairgeologische Kaart - kaartblad 17, Mol*, Brussel: Vlaamse overheid, Dienst Natuurlijke Rijkdommen.
- CAI, 2024. Centraal Archeologisch Inventaris. Available at: <http://cai.onroerenderfgoed.be/>.
- DATABANK ONDERGROND VLAANDEREN, 2023. Portaal. Available at: <https://www.dov.vlaanderen.be/portaal/>.
- DENIS, J., 1992. *Geografie van België*, Brussel: Gemeentekrediet.
- DOV VLAANDEREN, 2022. Databank Ondergrond Vlaanderen, Quartair. Available at: <https://www.dov.vlaanderen.be>.
- GEOPUNT, 2022. Geopunt Vlaanderen: Frickx (1744). Available at: <https://www.geopunt.be/>.
- GEOPUNT VLAANDEREN, 2024. Catalogus. Available at: <https://www.geopunt.be/catalogus>.
- Hellinx, A.-J., 2024. *Archeologienota Pelt, N74 Bufferzone - Sakesweg Lommel. BAAC Vlaanderen Rapport 2741.*,
- INVENTARIS ONROEREND ERFGOED, 2024. Inventaris Onroerend Erfgoed. Available at: <https://inventaris.onroerenderfgoed.be>.
- JACOBS, P. & DE CEUKELAIRE, M., 2002. *Toelichtingen bij de geologische kaart van België, Vlaams Gewest, kaartblad 19-20: Veurne-Roeselare*, Brussel.
- DE MOOR, G. & MOSTAERT, F., 1993. *Geomorfologische kaart van België 1:50000.*, Leuven.
- PAULISSEN, E. et al., 1983. De begrenzing van de Kempen. In *Mededelingen van de Vereniging voor Limburgse Dialect- en Naamkunde, nr. 25*.
- VAN DER WAA, M. & ROBBERECHTS, B., 2022. *Nota Lommel Kristalpark III "Sector M-N-H". Verslag van resultaten.*,

6 Bijlagen

Bijlage 1_Inplantingsplan